“Waarom moeten wij de Grieken helpen?”

Een functioneel pragmatisch onderzoek naar het beeld van Griekenland in Nederlandse berichtgeving over de financiële crisis en het vluchtelingenvraagstuk in augustus 2015

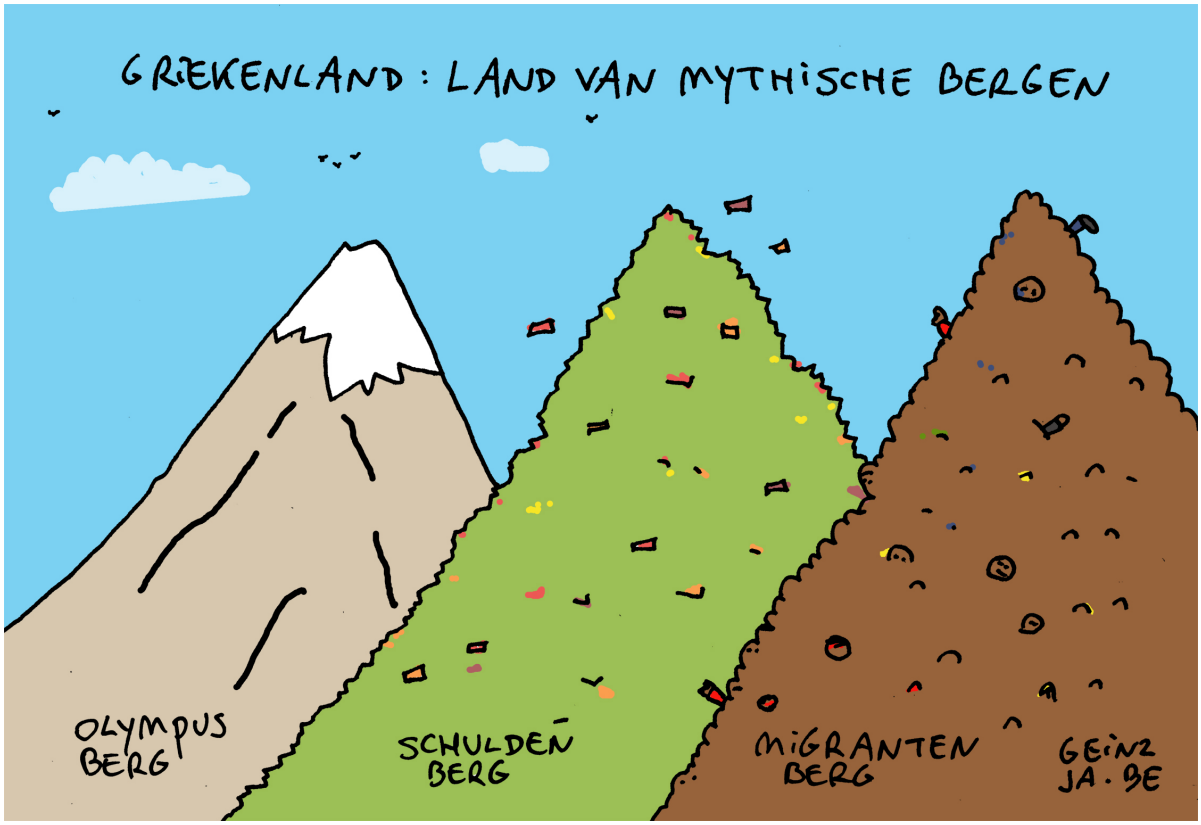

Masterscriptie Interculturele Communicatie
E. Bagouraki (5782910)
Eerste begeleidster: Drs. E.N. Besamusca
Tweede begeleider: Dr. J. ten Thije
Faculteit Geesteswetenschappen
Universiteit Utrecht 2018

Citaat voorblad: Savelberg, R (2010). "Merkels meerderheid in gevaar". Geraadpleegd op: 10/02/2018 van http://academic.lexisnexis.nl.proxy.library.uu.nl/

Afbeelding voorblad: "Griekenland, land van Mythische bergen". (Augustus, 2008). Geraadpleegd op 08/05/2018 van https://www.google.nl/search?q=Griekenland+land+van+mythische+bergen&source=lnms&tbm=isch&sa=X&ved=0ahUKEwjg9NTzkJLdAhXEK8AKHW4tCkgQ_AUICigB&biw=1440&bih=777#imgrc=ahnefFGLYd6FMM

«Οι αληθινές αρχές είναι τα άτομα και το κενό, όλα τα άλλα είναι γνώμη, εξωτερική όψη»

- Δημόκριτος

Eigen vertaling citaat: "De werkelijkheid bestaat uit atomen en leegte, al het andere is een mening, bekeken van buitenaf".
Gevonden vertaling citaat: "Alles wat er op de wereld bestaat, is het product van toeval en onvermijdelijkheid", in: Wagemaker, G. (2006). *Toeval en onvermijdelijkheid*.

Samenvatting

Deze masterthesis had als doelstelling het mentale beeld van Griekenland te analyseren, gerepresenteerd in de berichtgeving over de financiële crisis en het vluchtelingenvraagstuk in vijf Nederlandse dagbladen; De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw, in de periode 8 augustus tot en met 8 september 2015. Het onderzoek is uitgevoerd middels de functionele pragmatiek (Ehlich & Rehbein, 1986, 1993) en vertrekt vanuit een historisch en recent perspectief van Griekenland. Aan de basis liggen theorieën over beelden en beeldvorming in het algemeen (Smelik e.a., 1999, Top, 2001; Leerssen, 2007a, 2007b, 2015; Beller, 2007a, 2007b) en in media (Scheufele & Tewksbury, 2006; Van Gorp, 2007), natie en identiteit (Anderson, 2006; Harari 2017a, 2017b), stereotypes (Beller 2007b; Spencer-Oatey & Franklin, 2009) en *othering* (Said, 1978; Holliday, Hyde & Kullman, 2010; Kapucscinski, 2010).

De vastgestelde eigenschapseenheden die iets vertelden over de kernwoorden *Griekenland, Griek(en) en Grieks(e) X*, zijn verdeeld tussen enerzijds eigenschaps-eenheden die een algemeen beeld uitdragen en anderzijds eigenschapseenheden die verbonden zijn aan een bepaalde context of situatie; respectievelijk *niet-situationele* en *situationele eigenschapseenheden.* Het verkregen mentale beeld was een **economisch zwak, politiek instabiel, hulpbehoevend**, en **corrupt** Griekenland en kwam overeen met het Grieks archetypische beeld van een 'ongedisciplineerde' Griek. Dit hetero-image bevestigt het auto-image van een economisch sterk en capabel Nederland. Vanwege deze 'otherization', waarbij de binaire constructie wij-versus-zij wordt gecreëerd, ontstaat de vraag: 'Waarom moeten wij (Nederlanders) de Grieken (zij) helpen?'. Daarbij is gebleken dat situationele eigenschapseenheden in het verlengde liggen van het beeld dat uit niet-situationele eigenschapseenheden ontstaat en het fenomeen van gelaagdheid in beelden, 'counter-images' (Leerssen, 2007b) kunnen verklaren. Om vast te stellen of dit onderscheid van eigenschapseenheden zinvol was en een bijdrage heeft geleverd aan het proces van beeldvorming, is meer onderzoek nodig. Hierbij is de veronderstelling dat de hantering van een groter corpus, een andere tijdsperiode en andere (nationale) identiteit het onderzoeksveld van de imagologie en de methode van de functionele pragmatiek kan verbreden.

Inhoudsopgave

Samenvatting 5

1. Inleiding 8

2. Contextueel kader 10
2.1 Het archetypisch beeld van Griekenland 10
2.1.1 De Hellenen 10
2.1.2 De Romeinen 11
2.1.3 De Grieken 11
2.2 Een korte blik op de geschiedenis van modern Griekenland 12
2.3 Een recent beeld van Griekenland en de heersende problematiek 13
2.3.1 Griekenland als lidstaat van Europa 14
2.3.2 Griekenland en haar financiële tekorten 15
2.3.3 De drie financiële steunpakketten voor Griekenland 15
2.3.4 De toename van het aantal vluchtelingen in Griekenland in 2015 17
2.4 De hoofdvraag 17
2.5 Maatschappelijke relevantie 17

3. Theoretisch Kader 19
3.1 Natie en identiteit 19
3.2 Othering 20
3.3 Imagologie 21
3.3.1 Beeld/Image 21
3.3.2 Stereotypes 22
3.3.3 Beeldvorming 23
3.4 Beeldvorming in de nieuwsmedia 25
3.4.1 Agenda setting 26
3.4.2 Framing 26
3.5 Functionele pragmatiek 27
3.5.1 Actanten 27
3.5.2 Kennisoverdracht 28
3.5.3 Actantenkennis: particuliere kennis, inschatting, beeld en sententie 29
3.5.4 Kennisstructuur 30
3.6 Het onderscheid tussen niet-situationele en situationele eigenschapseenheden 31
3.7 Wetenschappelijke relevantie 35
3.8 De hoofdvraag en deelvragen 35

4. Methodologie 37
4.1 Krantenselectie 37
4.2 Onderzoeksperiode 37
4.3 Totstandkoming van het corpus 38
4.4 Het analysemodel 39
4.6 Totstandkoming van kennisstructuren 41

5. Resultaten 45
5.1 Resultaten van filter één, filter twee en filter drie 45
5.2 Resultaten van filter vier 46
5.3 Eigenschapseenheden 48
5.4 Kennisstructuren 49
5.4.1 Kennisstructuren niet-situationele eigenschapseenheden 50
5.4.2 Kennisstructuren situationele eigenschapseenheden 52

6. Discussie 57
6.1 De gevormde kennisstructuren 57

6.2 Verschillen tussen de niet-situationele en situationele kennisstructuren 58
6.3 Vergelijking tussen het Grieks archetypisch beeld en de geformuleerde kennisstructuren 62

7. Conclusie 66
7.1 Het beeld van Griekenland in Nederlandse krantenartikelen 66
7.2 Beperkingen 68
7.3 Vervolgonderzoek 69

Bibliografie 70

1. Inleiding

"Jij betaalt vanavond! Jullie volk heeft al genoeg geld gekregen van ons!", schreeuwt een halfdronken jongeman in mijn oor tijdens een avondje stappen in Amsterdam. Een jaar eerder, in Grieks restaurant Saloniki, te Goes, waar ik destijds serveerster was, ontstond een gelijksoortig tafereel. Na het nuttigen van een driegangenmenu verliet een groep klanten het restaurant. Ik snelde achter ze aan. "U vergeet te betalen!", riep ik ze na. De oudste man van het stel draaide zich om en zei kalm: "Ik denk dat wij Nederlanders al genoeg belastingcenten hebben betaald aan die Grieken". Ik stond met mijn mond vol tanden.

De laatste paar jaren vermijd ik liever situaties waarbij mijn Griekse nationaliteit ter sprake komt. Helaas lossen oneindige discussies over wie de schuldige is van de Griekse schuldencrisis of wie hiervoor moet opdraaien niets op. Eind 2009 werd duidelijk dat Griekenland niet voldeed aan de eisen van de Monetaire Unie. Uit angst voor een devaluatie van de euromunt en voor het domino-effect op andere landen in de eurozone, begonnen Europese politici zich met het Griekse probleem te bemoeien (Hinrichs & El Sherbini, 2016). Zelfs een *grexit*, het uittreden van Griekenland uit de eurozone, dan wel vrijwillig of gedwongen, kwam ter sprake. Het idee dat Griekenland ooit de bakermat is geweest van de Europese beschaving lijkt zijn waarde te hebben verloren.

Tegenwoordig, in 2018 tijdens het schrijven van deze masterthesis, negen jaar en 31,7 miljard euro aan leningen later (Rijksoverheid, 2018), kampt Griekenland naast een grote schuldenlast en begrotingsprobleem ook met een grote toename van het aantal migranten. Doordat beide ontwikkelingen de volledige Europese Unie, van welke Nederland lid is, beïnvloeden, gaat dit gepaard met een uitgebreide verslaggeving over Griekenland in de Nederlandse media, zowel op het internet en tv, als in de kranten. Deze berichtgeving speelt een belangrijke rol bij het beeld wat Nederlanders krijgen van niet alleen de financiële crisis en het vluchtelingenvraagstuk, maar vooral van Griekenland zelf als natie en staat en haar bevolking en welke rol de Europese Unie en Nederland hierin vervullen. De vraag die vaak binnen deze context gesteld wordt is waarom wij Nederlanders de Grieken moeten helpen. Hoe wordt dit beeld in geschreven tekst gerepresenteerd?

In deze masterthesis analyseer ik het beeld van Griekenland aan de hand van Nederlandse krantenartikelen die van 8 augustus tot en met 8 september 2015 zijn verschenen in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw rondom de financiële crisis en het vluchtelingenvraagstuk. Ik onderzoek of dit beeld overeenkomt met het Griekse archetype en of de representatie van een mentaal beeld een algemeenheid uitdraagt of ook contextueel gebonden is.

In het volgende hoofdstuk presenteer ik historische en hedendaagse ontwikkelingen van Griekenland, definieer ik het Griekse archetype en bespreek ik ook de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek. In hoofdstuk drie volgen de theorieën waarop ik het onderzoek baseer. Ik licht verschillende begrippen toe, zoals 'beeld', 'beeldvorming', 'natie' en 'stereotype' en introduceer ik de theoretische context voor het gehanteerde analysemodel. Tot slot bespreek ik de wetenschappelijke relevantie, de deelvragen en hoofdvraag. In het vierde hoofdstuk komt de methodologie van dit onderzoek aan de orde. De resultaten van de analyse bevinden zich in hoofdstuk vijf. In hoofdstuk zes bespreek ik de relatie tussen de resultaten en de reeds gepresenteerde theorieën. De hoofdvraag van dit onderzoek beantwoord ik in de conclusie, hoofdstuk zeven. Daarnaast bediscussieer ik de resultaten van het onderzoek, bespreek ik de beperkingen en sluit ik af met aanbevelingen voor een eventueel vervolgonderzoek.

2. Contextueel kader

In dit hoofdstuk schets ik eerst het archetypisch beeld van Griekenland. Vervolgens plaats ik dit beeld in een historische context van modern Griekenland. Daarnaast wordt in dit hoofdstuk duidelijk wat het belang is van de gekozen gebeurtenissen en tijdsperiode uit de kranten voor de analyse. Tot slot bespreek ik in de laatste paragraaf de maatschappelijke relevantie van dit onderzoek.

2.1 Het archetypisch beeld van Griekenland

Nadat de afgelopen decennia verschillende succesvolle films zijn geproduceerd, zoals *Zorba the Greek* (1969) en *My Big Fat Greek Wedding* (2003), is een bepaald beeld van Grieken ontstaan. Deze films speelden in op de waardering van verschillende fenomenen zoals de Griekse spontaniteit, het temperament en de liefde voor eten, muziek en dans. Deze verbetering van het Griekse stereotype, verzonnen door het Westen, werkte stimulerend voor het toerisme in Griekenland. Het past ook binnen het historische zelfbeeld van de Grieken. De zelfperceptie van de Griek is 'individualistisch, hardnekkig, ongedisciplineerd' en 'verdeeld' (Paschalidis, 2007: 169).

2.1.1 De Hellenen

Het culturele zelfbewustzijn van de oude Grieken, zij noemden zichzelf Hellenen, dateert uit de achtste eeuw voor Christus. De Helleense identiteit werd gecreëerd aan de hand van de heldendichten van Homerus, de Olympische Spelen en de religieuze bedevaarten. De Helleense wereld, die bestond uit het grondgebied van de Westerse Mediterranen en reikte tot aan de Zwarte Zee, werd beschouwd als een homogeen en democratisch imperium, vanwege een gedeelde taal en religie. De Helleense Klassieken (uit de vijfde en vierde eeuw voor Christus) voelden zich cultureel en moreel verheven boven naburige naties. De Griekse filosoof en wetenschapper Aristoteles bevestigde dit idee. In zijn ogen waren de Hellenen 'natuurlijk vrij' en de Barbaren 'natuurlijk onderworpen', alsof de status van mensen was aangeboren (Paschalidis, 2007: 167). Het contrastieve beeld van de Barbaren ten opzichte van de Hellenen is een dichotomie, waarbij de opsomming van de negatieve kenmerken van de Barbaren de eigen superieure aard van de Hellenen bevestigt. Said (1978) heeft dit denkpatroon enkele eeuwen later *orientalisme* genoemd. Op deze manier werd het

houden van slaven, de expansie van het grondgebied en het onderdrukken van volkeren gelegitimeerd.

2.1.2 De Romeinen

Nadat in de derde eeuw na Christus Hellas in de handen viel van de Romeinen, ontstond er grote bewondering voor de Griekse kunst, religie en filosofie. Het woord *Griek* werd daarom een synoniem voor kenmerken als 'verfijnd' en 'uitmuntendheid' (Paschalidis, 2007: 167). Na het Grote Schisma in 1054 onderstond er een verschuiving in het archetypisch beeld van de Grieken. De Grieken behoorden nu tot het Byzantijnse, oosterse en orthodoxe Rijk en niet meer tot het Romeinse, westerse en katholieke Rijk. Terwijl het Grieks als officiële taal gold van Byzantium en het werk van de Klassieken nog steeds een hoge status genoot, werd het Hellenisme geassocieerd met paganisme en gingen de Grieken zichzelf *Romeinen* noemen. Dit hield stand tijdens de bezetting van de Ottomanen enkele eeuwen later. Daarnaast werden andere karaktereigenschappen toegekend aan de Griekse identiteit, namelijk dat Grieken slimme kooplieden en onverschrokken zeelieden waren, omdat zij over vrijwel de volledige internationale handel van het Ottomaanse Rijk beschikten (Paschalidis, 2007).

Tijdens het neoclassicisme in de achttiende eeuw werd de klassieke Griekse kunst als 'moreel-esthetisch perfect' beschouwd (Paschalidis, 2007: 167). De legitimiteit en beweegredenen van de Verlichting, Franse en Amerikaanse Revolutie zijn gebaseerd op klassieke Griekse ideologieën, zoals het humanisme, rationalisme en de democratie. Het geïdealiseerde beeld van de oude Grieken van de *filhellenen* diende later als motivatie tijdens de opstand tegen de Ottomanen en als ideologie voor de nieuwe Griekse staat, ontstaan in 1828.

2.1.3 De Grieken

Toen begin negentiende nieuwe natiestaten ontstonden, creëerden Europese volkoren hun eigen nationale symbolen, verhalen en monumenten. Dit gold echter niet voor de Grieken. De filhellenen, humanisten en verlichtingsdenkers hadden vastgesteld dat Griekenland de bakermat was van de Europese beschaving. De Grieken hoefden enkel te voldoen aan het ideaalbeeld dat het Westen gevormd had van de oude Grieken (Heinrichs & El Sherbini, 2016). Dit Hellenistische zelfbeeld werd echter niet

bevestigd in de realiteit volgens verschillende buitenstaanders. Reizigers, die voornamelijk filhellenistisch waren, stelden vast dat de ontwikkeling van Griekenland achterbleef op haar Westerse tijdgenoten. Dit leidde tot een gevoel van provocatie bij Griekse historici, taalkundigen en folkloristen, waarna zij verwoed het beeld van de culturele continuïteit van de Hellenen in de Griekse maatschappij probeerden te bevestigen. Dit manifesteerde zich onder andere in het plaatsen van imposante bouwwerken in neoclassicistische stijl, zoals de Nationale Universiteit, de Nationale Bibliotheek en het Koninklijk Paleis door de toenmalige koning Otto van Beieren (Heinrichs & El Sherbini, 2016). Ook heerste er een negatieve en verdedigende houding jegens alles dat als Westers werd beschouwd door de orthodoxe kerk. (Paschalidis, 2007).

Terwijl het Westen de Klassieken bleef adoreren, kreeg Griekenland te maken met economische tegenvallers en participeerde ze in verschillende oorlogen met andere landen van de Balkan en Turkije. Dit zorgde ervoor dat Griekenland de identiteit van een Balkan-land kreeg opgespeld, wat inhield dat Grieken als nationalistische fanatiekelingen werden gezien, maar ook 'ongeneeslijk achterlijk, onplezierig en oorlogszuchtig' (Paschalidis, 2007: 169). Griekse immigranten in Amerika werden hierdoor als 'eigenzinnig, fel en over-patriottistisch' gezien (Paschalidis, 2007: 169). Na de Tweede Wereldoorlog kregen deze karakteristieken een positieve klank en werden de Grieken gezien als helden, aangezien zij sterk hadden gevochten tegen de Nazi's en het fascisme.

2.2 Een korte blik op de geschiedenis van modern Griekenland

Het ontstaan van Griekenland als een natiestaat is begonnen met de onafhankelijkheidsoorlog tegen de Ottomanen in 1821. Op 11 mei 1832 werd Griekenland onafhankelijk met het tekenen van de Conventie van Londen, waarbij de Griekse autonomie door Engeland, Frankrijk en Rusland gegarandeerd werd. De visie op een nieuwe staat werd vooral buiten Griekenland ontwikkeld; door de filhellenen, de kooplieden in de diaspora en geleidelijk aan steeds meer door de regeringen in andere Europese landen. Zo was de nieuwe staat dus gebaseerd op Westerse prototypes: "the twentieth-century French administration, the German legal system, and British parliamentary practices" (Koliopoulos & Veremis, 2009: 1).

Begin negentiende eeuw ontbrak bij de Grieken in de oorspronkelijke Griekse gebieden het besef dat hun land al eeuwen voorafgaand aan het bloeiende Byzantijnse Rijk de bakermat was geweest van de Europese beschaving en dat er aan Byzantium een klassieke Griekse periode was voorafgegaan" (Hinrichs & El Sherbini, 2016).

De Griekse taal heeft bijgedragen aan de totstandkoming van de Griekse *imagined community* (cf. Anderson, 2006). Koliopoulos en Veremis spreken hierover van:

> "the role of the [Greek] language as a major instrument of acculturation into Greek citizenship. (…) Most heterolinguals of Greece of the time, and later times, spoke and, in many cases, wrote enough Greek not to feel excluded from the rest of the Greeks" (Kolioplos & Veremis, 2009:4).

Bewoners van de Griekse staat die meertalig waren in die tijd, zoals de Vlachen, Albanezen, Slaven en Bulgaren, waren verplicht een Griekse educatie te volgen.

Ook de Grieks-orthodoxe religie, daterend uit het Byzantijnse Rijk, speelde een belangrijke rol in natievorming. Het uniforme onderwijssysteem is ook op die religie gebaseerd. De relatie tussen natie en staat, waarbij een nationale identiteit wordt gecreëerd, is dus gebaseerd op een universele taal, godsdienst en educatiesysteem. Deze facetten hebben zodoende een bijdrage geleverd aan de verspreiding van het nationalistische gedachtegoed.

Griekenland heeft volgens Koliopoulos en Veremis (2009) een homogene cultuur, maar de sociale cohesie binnen het land wordt bemoeilijkt door de sterke en strikte familiebanden die als belangrijkste worden beschouwd binnen de Griekse cultuur. Tijdens de constitutie was het Grieks-orthodoxe geloof de belangrijkste kwalificatie van de Griekse identiteit volgens Koliopoulos en Veremis (2009), naast de mogelijkheid tot een vrij leven zonder onderdrukking.

2.3 Een recent beeld van Griekenland en de heersende problematiek

Het is enigszins van belang om op de hoogte te zijn van de complexe relatie tussen Europa en Griekenland, omdat het bepaalde ontwikkelingen kunnen verklaren. Deze relatie wordt belast door de financiële status van Griekenland en financiële problemen waarin het land zich bevindt. Diverse Europese interventies hebben plaatsgevonden om Griekenland te helpen met hun financiële problemen. Tegelijkertijd ontstond ook

het vluchtelingenprobleem in Griekenland. Deze ontwikkelingen hebben allemaal geleid tot een uitgebreide verslaggeving in Nederlandse media.

2.3.1 Griekenland als lidstaat van Europa

Op 1 januari 1981 werd Griekenland het tiende lid van de toenmalige Europese Gemeenschappen (EG). Twintig jaar later, in januari 2001, sloot Griekenland zich als laatste aan bij de Monetaire Unie, waarna een jaar later de Euro werd ingevoerd. Deze munt moest economische groei en stabiliteit binnen de Europese Monetaire lidstaten brengen.

Tijdens de intreding van Griekenland werd gerefereerd aan het begrip *progonoplexia* of *ancestoritis*: de obsessie van vergaande glorie (Clogg, 2013). Griekenland had namelijk volgens velen juist het recht om een nieuw Europese lidstaat te worden, vanwege de 'historische schuld' die Europa had ten overstaande aan Griekenland, vanwege het gebruik van Griekse ideologieën door de Europese Unie (EU). Deze kwestie van de 'historische Europese schuld' bestaat uit een paradox. Enerzijds bestaat er onder de Grieken het gevoel dat zij een prominente plaats innemen in het moderne Europa vanwege hun bijdrage aan het Europese gedachtegoed. Anderzijds lijkt er een onzichtbare muur te zijn die de Grieken van de rest van het continent scheidt, die te maken heeft met de afwijkende geschiedenis en een bepaalde mentaliteit.

De toetreding van Griekenland had voordelen voor de EU:

> "Geographically, Greece is at once a Balkan and a Mediterranean country. Its access to the sea has given rise to greater contacts with the West than its land-locked Balkan neighbours" (Clogg, 2013: 5).

De toegankelijkheid naar het Oosten maakt het gemakkelijker voor de EU om handelscontacten met hen te onderhouden en het vergemakkelijkt de export van producten in het algemeen. Daarnaast was Griekenland het eerste Europese land met een Ottomaans en orthodox erfgoed, "[…] and with a pattern of historical development that marked her out from the existing members to enter the Community" (Clogg, 2013: 6).

2.3.2 Griekenland en haar financiële tekorten

Griekenland beleefde in de eerste jaren met de euro een expansie. Griekse burgers kregen gemakkelijk leningen en er werden vele bedrijven opgestart onder het motto 'pluk de dag', zonder enig financiële buffer (Hinrichs & El Sherbini, 2016: 169). Het financiële beheer van de staat "werd vaak uit de losse pols gedaan" (Hinrichs & El Sherbini. 2016: 55). Naarmate het steeds moeilijker werd om de vele leningen terug te betalen, vroegen de Grieken, via de cliëntelistische relaties, om iets te regelen bij de banken. Daarnaast gaf de Griekse regering structureel meer geld uit dan ze verdiende en dit gebeurde jaar in jaar uit. Dit leidde tot toenemende tekorten op de handels- en betalingsbalansen van Griekenland.

> "In 1998 had Griekenland nog een tekort van 2,8 procent van het bruto binnenlandsproduct (BBP), in 2008 was dat al opgelopen tot 14,7 procent" (Hinrichs & Sherbini, 2016: 171).

Een andere bijdrage aan de grote financiële tekorten van Griekenland, ontstond sinds de aantreding van president Karamanlis in 2004. Er werden in de vier jaar dat hij aan de macht was ongeveer honderdvijftigduizend nieuwe ambtenaren benoemd. Hierdoor werkten er meer dan een miljoen mensen in overheidsdienst. Dit was destijds 21 procent van alle werkenden (Hinrichs & El Sherbini, 2016).

Tot slot heeft Griekenland altijd gespannen relaties gehad met Turkije sinds de Griekse onafhankelijkheid van de Ottomanen. Dit heeft daarom altijd een centrale rol gespeeld in het buitenlands beleid.

> "Het verklaart […] de exorbitante Griekse defensie-uitgaven van vier procent van het bruto binnenlands product, ruim het dubbele van het EU-gemiddelde" (Hinrichts & El Sherbini, 2016: 76).

2.3.3 De drie financiële steunpakketten voor Griekenland

In 2009 werd de eurozone geconfronteerd met een krimp van de economie van 4,1 procent, waardoor regeringen niet in staat waren om hun begrotingen op orde te houden (Hinrichs & El Sherbini, 2016). Door leugens van de voorgaande regering-Karamanlis, bleek op 19 oktober 2009 de staatsschuld van Griekenland opeens dubbel

zo hoog te zijn, namelijk 12,5 procent van het BBP, ruim viermaal de norm van de Economische Monetaire Unie (EMU) (Manolopoulos, 2011). Na talloze EU-toppen en onderhandelingen viel op 2 mei 2010 het besluit tot het eerste hulppakket voor Griekenland. Het Internationaal Monetair Fonds (IMF) stelde voor een periode van drie jaar een pakket van 110 miljard euro aan leningen samen. Tachtig miljard kwam van de Europese landen en dertig miljard van het IMF. Dit bedrag was groter dan de IMF-regels toestonden. Als tegenprestatie moest Griekenland van de markt af en hun economisch beleid moest voortaan in samenspraak met de geldschieters vastgesteld worden. Zij eisten meteen verdere versobering van de pensioenen en ambtenarensalarissen en een verhoging van de BTW en accijnzen. Iedere drie maanden stelden de economische inspecteurs van het IMF, de Europese Centrale Bank (ECB) en de Europese Commissie (EC), trojka genoemd, vast hoe alles verliep (Hinrichs & El Sherbini, 2016; Rijksoverheid, 2018).

In februari 2012 besloot de EU-top om aan Griekenland een tweede hulppakket van 109 miljard euro beschikbaar te stellen (Hinrichs & El Sherbini, 2016; Rijksoverheid, 2018). Het geld kwam beschikbaar via de European Financial Stability Facility (EFSF), speciaal opgericht voor dit doel (Hinrichts & El Sherbini, 2016). Dit ging weer gepaard met forse bezuinigingen in Griekenland.

Op 30 juni 2015 verliep het tweede steunpakket. Op 8 juli 2015 vroeg Griekenland om een nieuw steunprogramma van het Europees financieel stabiliteitsmechanisme (EFSM), een noodfonds speciaal opgericht om leningen te verstrekken aan EU-lidstaten (Rijksoverheid, 2018). Na een urenlang overleg op 13 juli tijdens een Eurotop werd een akkoord bereikt. Om de tijd tot de inwerkingtreding van het derde pakket te overbruggen, ontving Griekenland een overbruggingskrediet van 7,16 miljard euro uit het EFSM (Rijksoverheid, 2018). Op 14 augustus 2015 sloten de Europese Commissie, ECB en het IMF een akkoord over een derde pakket van maximaal 86 miljard euro. Dit werd gefinancierd vanuit het ESM (Hinrichs & El Sherbini, 2016). Op 20 augustus 2015 kondigde de toenmalige premier Tsipras van de partij Syriza zijn aftreden aan, nadat 25 parlementariërs zijn partij verlieten en een eigen partij opstartten ("Opstandige parlementariërs stappen uit Syriza", 2015).

De leningen worden in delen (*tranches)* uitbetaald. Elke keer bekijken de instituties (Europese Commissie, ECB en IMF) of Griekenland voldoet aan de voorwaarden. Pas dan krijgt Griekenland het volgende deel van de lening.

2.3.4 De toename van het aantal vluchtelingen in Griekenland in 2015

De Europese Unie werd met name in 2015 geconfronteerd met een vluchtelingencrisis (Europa Nu, z.d.). In dat jaar bereikten meer dan 700.000 migranten de Europese Unie, waarvan 300.000 in Griekenland (Guild e.a., 2015). De conflicten rondom de grenzen van Europa, zoals onder andere de burgeroorlog in Syrië, zijn de voornaamste oorzaak voor het stijgende aantal van de vluchtelingen. Veel Oost-Europese landen sloten hun grenzen met behulp van hekken en in Zuid-Europa raakte de vluchtelingenkampen overvol. Om dit op te lossen sloot Europa een deal met Turkije voor de distributie van de vluchtelingen en werd er een verdeelsleutel van de vluchtelingen opgesteld om met name Griekenland te ontlasten (Europa Nu, z.d.). De Raad Buitenlandse Zaken besloot in september 2015 om 120.000 migranten te herverdelen. Uit een rapport uit begin 2017 bleek echter dat de herverdeling zeer traag verliep. Hongarije, Polen en Tsjechië werkten niet mee aan de gemaakte afspraken (Europa Nu, z.d.). Guild e.a. (2015) stelt in de brief dat tegenwoordig de meeste vluchtelingen verblijven op Griekse eilanden. De Griekse regering kan niet voorzien in humanitaire hulp en basisbehoeften voor de vluchtelingen, waardoor Europese interventie noodzakelijk is (Guild e.a., 2015). Daarnaast sterven talloze vluchtelingen vanwege de moeilijkheden die zij ervaren om Europa binnen te komen of door te weinig voedsel zodra zij eenmaal gearriveerd zijn in de EU.

2.4 De hoofdvraag

De hoofdvraag van deze masterthesis luidt:

Welk beeld van Griekenland komt naar voren in Nederlandse krantenartikelen die in augustus 2015 zijn verschenen in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw?

2.5 Maatschappelijke relevantie

Het beeld van Griekenland in Nederland kan van invloed zijn op de economie van Griekenland. De financiële opbrengst van toerisme is verantwoordelijk voor een groot deel van het Bruto Nationaal Product (BNP) in Griekenland. Het beeld van

Griekenland als potentieel vakantieland kan negatief beïnvloed en veranderd worden wanneer media zich veelvuldig concentreren op de negatieve gebeurtenissen binnen Griekenland. Dit kunnen persberichten zijn over de economische en vluchtelingen problematiek, maar kunnen ook betrekking hebben op de instabiliteit binnen de Griekse samenleving en politiek. Daarnaast kunnen persberichten waarin Griekenland op een negatieve manier wordt afgebeeld leiden tot discriminatie en de rechtvaardiging hiervan. Het in kaart brengen van deze beeldvorming kan eventuele vooroordelen blootleggen en wellicht meer begrip creëren onder de Nederlandse lezer voor hun Europese medelidstaat.

3. Theoretisch Kader

In dit hoofdstuk behandel en definieer ik de voor dit onderzoek relevante theoretische concepten. Eerst bespreek ik wat een nationale identiteit inhoudt en het fenomeen *othering*. Vervolgens licht ik de studie van het beeld in het algemeen, de imagologie, toe, en de begrippen 'beeld', 'beeldvorming' en 'stereotype'. Daarna bespreek ik de manier waarop media invloed uitoefenen op de beeldvorming. Vervolgens leg ik de theoretische basis voor de analyses van het corpus uit, waaruit de wetenschappelijke relevantie van dit onderzoek voortvloeit. Het hoofdstuk sluit ik af met de deelvragen en nogmaals de hoofdvraag van dit onderzoek.

3.1 Natie en identiteit

Binnen dit onderzoek beschouw ik Griekenland als een natie, in de zin van Anderson (2006) als *imagined community*: een ingebeelde gemeenschap. Nationale identiteit is het product van die ingebeelde gemeenschap. Ze zijn *ingebeeld* omdat het onmogelijk is voor een lid van een natie alle andere leden binnen diezelfde natie te kennen, net zoals men vroeger alle inwoners van een respectievelijk klein dorp kenden (Harari, 2017a). De nationale identiteit is daarom een sociaal construct dat in stand wordt gehouden door het verlangen van mensen om bij een bepaalde groep te horen (Leerssen, 2007b); het 'wij-gevoel' (Leerssen, 2015: 46). Het idee van een natie bestaat als een 'intersubjectieve realiteit': het is een subjectieve realiteit én afhankelijk van communicatie tussen grote groepen mensen (Harari, 2017b: 154). De constructie van de nationale identiteit geeft ons het idee dat miljoenen vreemden tot dezelfde gemeenschap behoren, dat we dezelfde geschiedenis, normen en waarden en toekomst delen. Dit betekent niet dat het een leugen is, het is onze verbeelding, ofwel ons collectief geheugen of gedachtegoed; *collective imagination* (Harari, 2017a: 406). Zolang miljoenen Grieken geloven in het bestaan van een Griekse natie, waarde hechten aan Griekse nationale symbolen zoals de Griekse vlag, verhalen blijven vertellen over de gedeelde geschiedenis en bereid zijn om tijd en geld te investeren in de Griekse staat, zal Griekenland een sterke, gecreëerde macht blijven. Hierbij wordt het concept *staat* gedefinieerd als een soevereine, politieke eenheid. Het land, Griekenland, verwijst naar de geografische grenzen hiervan.

Tegenwoordig worden de begrippen natie, staat en land in het dagelijks taalgebruik nauwelijks onderscheiden. Tot slot wordt rekening gehouden met het feit dat naties

veranderlijk zijn en geen statische entiteiten en volledig afhankelijk van en gecreëerd zijn door mensen (Harari, 2017a).

3.2 Othering

In het vormen van een nationale identiteit speelt een proces van *othering*, een onderscheid tussen enerzijds de Zelf (*Wij*), de eigen (nationale) identiteit, en anderzijds de Ander (*Zij*), een rol. Corbey stelt in dit verband dat "each people tends to define humanness by its own standards in contradiction to Others" (Corbey, 2007: 263).

Othering komt voor als een binaire oppositie voor, of dichotomie, waarbij de vreemde Ander een bepaalde identiteit krijgt opgelegd, bestaande uit negatieve kenmerken, waardoor vervolgens de eigen identiteit, met positieve kenmerken, wordt bevestigd. Said (1978) legt uit dat het beeld van de Orient heeft geholpen om het contrastieve idee van Europa of het Westen te definiëren. Dit gecreëerde beeld van de exotische, vreemde Ander in de gedachtes van Westerlingen neemt volgens Said (1978) een plaats in in de Europese cultuur. Deze manier van denken kan het idee opwekken dat 'wij' Europeanen superieur zijn aan niet-Europese naties en culturen. Het kan ook als rechtvaardiging gelden voor het gedrag van Westerse landen tijdens het kolonialisme.

Holliday, Hyde en Kullman (2010) leggen uit hoe het proces van othering mentaal tot stand komt. Holliday e.a. (2010) stellen dat het belangrijk is om mensen eerst te begrijpen, voordat we succesvol met hen kunnen communiceren. Begrip komt voort uit het herkennen van bepaalde elementen in desbetreffende persoon, gebaseerd op eerdere ervaringen. Het is onmogelijk om alle informatie die tot iemand komt individueel te verwerken, daarom worden enkel een paar kenmerken opgeslagen. Dit wordt sociale categorisatie genoemd (Holiday e.a. 2010). Deze manier van categoriseren dient als basis van vooroordelen. Deze vooroordelen fungeren als hulpmiddel om een grote stroom aan informatie in bepaalde pakketten mentaal op te slaan. Zo kunnen groepen mensen vaak aan één of meerdere kenmerken worden gekoppeld. Het is moeilijk om boven deze vooroordelen te staan, waardoor deze vaak als negatief worden opgevat.

De vreemde Ander, gebaseerd op Said's (1978) theorie, verwijst niet alleen naar mensen met een andere nationaliteit, maar naar elke persoon of groep die als anders

wordt ervaren. Dit hoeft niet altijd met cultuur te maken hebben, anderen facetten zoals religie, etniciteit, politieke visie, geslacht of seksualiteit kunnen van invloed zijn op het beeld van de Ander. Wanneer mensen worden verklaard aan de hand van hun cultuur, wordt dit culturisme genoemd. Deze manier van denken komt overeen met andere fenomenen, zoals seksisme of racisme, dan wordt in plaats van de entiteit cultuur, respectievelijk etniciteit en geslacht gehanteerd om mensen te verklaren.

Said (1978) heeft aangetoond dat orientalisme het proces is van othering waarbij het door het Westen gecreëerde beeld van de vreemde Ander, het eigen Westerse beeld bevestigt. Kapucscinski (2006) is het eens met deze gedachte. Hij stelt dat het concept van de Ander wordt vastgesteld vanuit een blank, Westers of Europees perspectief. Daarnaast legt hij de nadruk op het idee dat "everyone of us living on this planet is an Other in the view of Others – I am in their view, and they are in mine" (Kapucscinksi, 2010: 86).

3.3 Imagologie

De imagologie, ook wel de studie van het beeld genoemd, is een discipline binnen de literatuurwetenschap waarin de representatie en beelden van landen en volken in allerlei geschreven teksten, ofwel het literaire discours, bestudeerd wordt (Beller, 2007a). Het verhoudt zich ook tot de representatie van stereotyperingen van culturele of nationale identiteiten. Het gaat hierbij niet om representatie van het beeld, maar om het proces of creatie hiervan in teksten. (Leerssen, 2007a). Een imagologist houdt zich dus ook bezig met het perspectief van waaruit de schrijver een tekst heeft geschreven, om op die manier verweven ideologieën in een tekst te achterhalen (Leerssen, 2007a). Een imagologisch onderzoek wordt dus tevens in een historisch en contextueel perspectief geplaatst.

3.3.1 Beeld/Image

Elke dag krijgen mensen te maken met een grote hoeveelheid aan informatie. In de eerste plaats wordt niet alles bewust vastgesteld of daarna mentaal opgeslagen. Hierdoor wordt een bepaald beeld gecreëerd van de beleefde realiteit. Voor dit onderzoek wordt de definitie over het *beeld* of *image* van Leerssen (2007b) aangehouden: "[…] the mental or discursive representation or reputation of a person, group, ethnicity or 'nation'" (Leerssen, 2007b: 342).

Daarbij stelt Beller (2007a) dat het woord 'beeld' kan worden onderverdeeld in vijf semantische categorieën, gebaseerd op de theorie van Mitchell (1986; in Beller 2007a: 4): grafische beelden (zoals foto's en standbeelden), optische beelden (zoals spiegels), perceptuele beelden (verschijningen), mentale beelden (zoals dromen, fantasieën en ideeën) en verbale beelden (metaforen en beschrijvingen). Beller (2007b) stelt dat voor culturele en nationale representaties het voornamelijk gaat om mentale verbeeldingen en veronderstellingen. Dit beeld bevat morele waarden die aan een groep, land of natie kunnen worden toegeschreven (Leerssen, 2007b). Een voorbeeld is het beeld dat Grieken vaak als gastvrij worden ervaren.

Vervolgens kan in het beeld over nationale identiteiten onderscheid gemaakt worden tussen een 'auto-image' en een 'hetero-image'. Een auto-image is het beeld dat een land over zichzelf creëert en uitdraagt, een hetero-image daarentegen is het mentale beeld dat anderen hebben van dat land (Leerssen, 2007b: 342). Antropologen stellen dat alle culturen de neiging hebben om hun eigen cultuur als 'natuurlijk' te verklaren, en dat daarom sociale en culturele opvattingen begrepen moeten worden vanuit beide perspectieven (Corbey, 2007: 263).

Beelden van een natie of land zijn veranderlijk. Door deze mobiliteit, bestaan beelden ook uit verschillende 'counter-images' (Leerssen, 2007b: 343). Deze counter-images kunnen tegenovergestelde beelden zijn, maar deze sluiten elkaar niet uit. Dit bewijst dat een land middels verschillende beelden begrepen kan worden. Het begrip 'imageme' verwijst hierbij naar de complexiteit en tegenstrijdigheden waaruit een beeld kan bestaan (Leerssen, 2007b: 343).

3.3.2 Stereotypes

Stereotypen zijn fictieve en subjectieve opvattingen over andere naties en landen en zijn vaak onveranderlijk. Ze zijn gebaseerd op gegeneraliseerde feiten waardoor de werkelijkheid als minder complex kan worden opgevat (Beller, 2007b).

> "A stereotype is a generalization about a group of people in which incidental characteristics are assigned to virtually all members of the group, regardless of actual variation among the members. Once formed, stereotypes are resistant to change on the basis of new information" (Aronson 2005: 434, in: Beller 2007b: 429).

Beller (2007b) beweert dat het concept stereotype vaak door elkaar wordt gehaald met

andere concepten, zoals; een cliché of een vooroordeel, om op die manier een bepaald beeld te verklaren. Beller (2007b) plaatst en onderscheidt deze begrippen in een hiërarchisch structuur: "a set of clichés would form a stereotype, a set of stereotypes would constitute a prejudice, and a set of prejudices constitute an image" (Mütter, 2002: 126, in: Beller, 2007b: 431).

In de literatuur komen stereotypes voor als 'verbale representaties van vooroordelen' (Pätzhold & Marhoff, 1998: 73, in Beller, 2007b: 429). Daarnaast moet rekeningen gehouden worden met het feit dat stereotypes mentaal zijn in plaats van *literary*. Maar, doordat stereotypes ook in de literatuur worden aangetroffen, worden ze ook schriftelijk bevestigd (Beller, 2007b).

Net als het onderscheid tussen *auto-images* en *hetero-images*, kunnen stereotypes ook kunnen worden onderverdeeld in enerzijds 'hetero-stereotypes': gestandaardiseerde beelden van anderen, en 'auto-stereotypes': gestandaardiseerde zelfbeelden (Beller, 2007b: 429).

Er bestaat geen consensus onder wetenschappers over wat stereotypes precies inhouden. De meningen zijn over verschillende aspecten verdeeld. Ten eerste kunnen de generalisaties waarop stereotypes zijn gebaseerd accuraat zijn of niet - de vraag is dus of stereotypes een kern van waarheid bevatten of niet. Daarnaast kunnen stereotypes enkel gebaseerd zijn op negatieve veronderstellingen of kunnen ook positieve elementen bevatten. Het laatste twistpunt betreft "whether stereotypes need to be shared among a number of people rather than be held by just one person" (Spencer-Oatey & Franklin, 2009: 139).

3.3.3 Beeldvorming

Volgens Top (2001) bestaat beeldvorming uit verschillende elementen, namelijk: actieve connotatie: het proces van beeldvorming en een statische connotatie: het beeld zoals dat bestaat. In andere woorden; met actieve connotatie wordt bedoeld dat een beeld eerst gevormd moet worden voordat dit waargenomen kan worden. Hiermee wordt bedoeld dat beeldvorming, afgezien van het statische beeld dat wordt gepresenteerd, een proces is. Er wordt een indruk gecreëerd. Het derde element zit 'in de hoofden van de mediaconsumenten', deze hebben namelijk herinneringen overgehouden aan eerdere gebeurtenissen. Hiermee wordt bedoeld dat eerdere

ervaringen over desbetreffend beeld worden meegenomen in de uiteindelijke betekenistoekenning van het beeld dat wordt gerepresenteerd in verschillende media. Top (2001) stelt dat ieder mens doet aan beeldvorming, er is altijd een basis van een beeld.

Ook Smelik e.a. (1999) bevestigen dat beeldvorming een proces is:

> "[er] vindt een wisselwerking plaats tussen mentale beelden in de hoofden van mensen en materiële beelden in de werkelijkheid om ons heen. Waar nieuwe beelden zich vormen, komen oude beelden in een ander licht te staan" (Smelik e.a.,1999: 5).

Smelik e.a. (1999) maken hierbij een onderscheid tussen drie verschillende niveaus in het proces van beeldvorming. Het eerste niveau, de *materiële* kant van beeldvorming, verhoudt zich tot de concrete beelden en teksten waarmee mensen in aanraking komen, en vormt de basis van beeldvorming. Het tweede niveau noemen Smelik e.a. (1999) *het effect*. Dit is het beeld wat mensen in hun hoofd hebben nadat ze in aanraking zijn gekomen met het materiële beeld, ook wel het mentale beeld genoemd. Het derde niveau wordt door Smelik e.a. (1999) genoemd als *beïnvloeding*. Dit heeft betrekking op de verandering van het mentale beeld, wat vervolgens weer kan leiden tot de creatie van een nieuw materieel beeld (Smelik e.a., 1999).

Voor het ontstaan van beeldvorming zijn verschillende participanten nodig, namelijk: producenten van beelden, bemiddelaars van beelden (de media bijvoorbeeld) en consumenten van beelden. Dit leidt tot de vraag wie er verantwoordelijk is voor de beeldvorming van een tekst of beeld. Volgens Smelik e.a. (1999) kunnen alle drie als verantwoordelijk worden gehouden. De producent wil namelijk graag een bepaald beeld verwerken, de bemiddelaar wil dit verspreiden en de ontvanger interpreteert dit beeld en vormt een eigen beeldvorming.

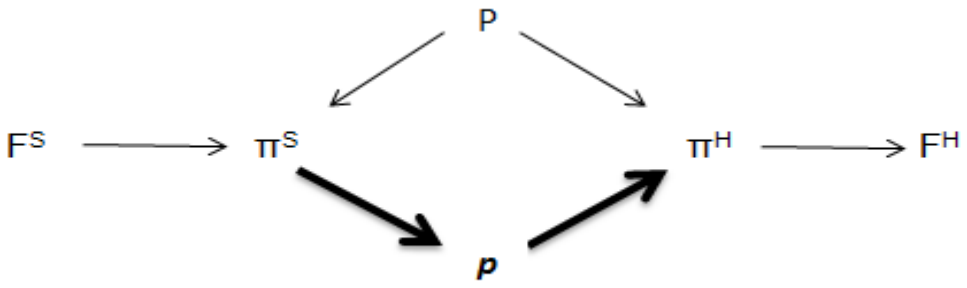

F = handeling	πS = kennis van de spreker
P = de werkelijkheid	πH = kennis van de hoorder
p = taal (middel waarmee kennis wordt overgedragen)	S = spreker
	H = hoorder

Figuur 1. Het Kennismodel van de Functionele Pragmatiek (Ehlich & Rehbein, 1986: 96)

In figuur 1 wordt duidelijk hoe volgens de functionele pragmatiek de kennisoverdracht van de werkelijkheid en het proces van beeldvorming tussen de zender (de media bijvoorbeeld) en de ontvanger (de lezer, of 'mediaconsument') plaatsvindt. Dit proces van kennisoverdracht vormt het centrale uitgangspunt en wordt in paragraaf 3.5 verder toegelicht.

3.4 Beeldvorming in de nieuwsmedia

De media zijn belangrijke bronnen voor kennis en informatie die mensen hebben van andere landen op het gebied van politiek, economie, cultuur, klimaat en andere kwesties (Ehlich & Rehbein, 1993). Media "definiëren de complexe realiteit als een bevattelijke realiteit" (Van Gorp, 2006: 46). Zij hebben dus een grote invloed op de representaties van de werkelijkheid, het aanbod van informatie en de uiteindelijke beeldvorming hiervan. Onder deze media vallen bijvoorbeeld de televisie, de radio en het internet, maar ook de kranten. Media kunnen dus invloed uitoefenen op de publieke opinie en perceptie, met als gevolg dat de politieke opinie grotendeels wordt bepaald door de nieuwsmedia. Media interpreteren kwesties en geven ze meer of minder betekenis afhankelijk van de hoeveelheid en type aandacht die ze eraan besteden (Hall, 2002). Voor het lezerspubliek van deze media wordt de definitie gebruikt van Van Gorp (2006): "[het lezerspubliek] verwijst niet naar een grote, passieve en anonieme massa, maar naar actieve lezers die, als belangrijke actor in het

massamediale communicatieproces, selectief en kritisch met mediaboodschappen kunnen omgaan" (Van Gorp, 2007: 45).

3.4.1 Agenda setting

Niet alles wat er dagelijks gebeurt, is te zien, lezen of horen in de media; de mediaberichtgeving is selectief. De onderwerpen waaraan wel of geen aandacht wordt besteed in het nieuws wordt *agenda setting* genoemd. De agenda setting theorie houdt rekening met enerzijds de nadruk die massamedia leggen op bepaalde kwesties, bijvoorbeeld door de hoeveelheid berichtgevingen en de plaatsing ervan, en welke onderwerpen het publiek belangrijk vindt (Scheufele & Tewksbury, 2006). Volgens deze theorie bepaalt de media welke onderwerpen belangrijk genoeg zijn om te publiceren. Deze publicaties worden door het publiek gelezen, waardoor deze onderwerpen bespreekbaar worden. De agenda setting theorie veronderstelt hiermee een verband tussen wat de media schrijft en wat mensen weten: een verband tussen materiele beelden en mentale beelden. Middels de grootte van bijvoorbeeld een krantenkop, of de hoeveelheid tijd en ruimte die vrijgemaakt wordt voor een nieuwsbericht, hebben media invloed op de selectie en weergave van het nieuws (Scheufele & Tewksbury, 2006). Op deze manier vertellen media niet *wat* lezers moeten denken, maar *waarover* zij zouden moeten denken.

3.4.2 Framing

Framing is een overtuigingstechniek in communicatie en is gebaseerd op de aanname dat hoe een probleem of kwestie in nieuwsberichten wordt gekenmerkt, invloed kan hebben op hoe het wordt begrepen door het publiek (Scheufele & Tewksbury, 2006). Van Gorp (2006) omschrijft framing als:

> "het proces waarbij een frame enerzijds bij de productie van een nieuwsbericht aangeeft welke elementen uit de waargenomen realiteit te selecteren, uit te sluiten, te benadrukken of aan te vullen, en anderzijds de ontvangers van context en een betekenissuggestie voorziet" (Van Gorp, 2006: 46).

Volgens Van Gorp (2006) verbindt framing twee aspecten uit het communicatieproces. Enerzijds verwijst het naar de typische manier waarop journalisten het nieuws vormgeven, anderzijds verwijst het naar het publiek dat deze frames overneemt en de realiteit op dezelfde manier als de journalisten benadert. Van Gorp definieert framing dan ook als "een standvastige, metacommunicatieve

boodschap die het structurerende denkbeeld weergeeft dat een nieuwsbericht samenhang en betekenis verleent" (Van Gorp, 2006: 46). Zodoende helpt deze boodschap het publiek bij het inhoudelijk structureren en definiëren van de realiteit. Een realiteit waarin een aantal aspecten worden uitgelicht, om op die manier een bepaald beeld neer te zetten.

3.5 Functionele pragmatiek

De functionele pragmatiek is een taalwetenschappelijke onderzoeksrichting ontwikkeld in de jaren zeventig. Aan de basis van deze theorie staan twee Duitse wetenschappers: Konrad Ehlich en Jochem Rehbein. De functionele pragmatiek ervaart 'taal' als een niet-statisch gegeven en communicatief medium dat is geconstrueerd tijdens het ontstaan van menselijke samenlevingen (Redder, 2008). De benadering concentreert zich daarom op de ontwikkeling van taalkundige structuren tijdens het ontstaan van samenlevingen en hoe deze structuren vervolgens worden toegepast op en aangepast aan sociale behoeften (Redder, 2008). Taal is mede "een middel dat mensen in staat stelt om maatschappelijke 'problemen' op te lossen" (Houtkoop & Koole, 2000: 131). Dit is een handelingstheoretisch perspectief waarbij taal omstandigheden kan beïnvloeden. Anderzijds richt deze theorie zich ook op het gestandaardiseerde, maatschappelijke karakter van talige handelingsvormen. Dit zijn talige uitingen die als vanzelfsprekend worden ervaren en bijdragen aan het in stand houden of veranderen van de maatschappij waarbinnen deze zich bevinden (Houtkoop & Koole, 2000). Deze talige uitingen worden vervolgens systematisch gereconstrueerd middels een hermeneutische analyse om bewustzijn over het gebruik van taal te creëren bij de *actanten* (Redder, 2008).

3.5.1 Actanten

Maatschappelijke apparaten of instituties spelen ook een rol in de verspreiding van gemeenschappelijke kennis, daarnaast weerspiegelen zij ook politieke en ideologische machtsverhoudingen (Ehlich & Rehbein, 1993; Houtkoop & Koole, 2000). De institutie media zorgt voor de distributie van gemeenschappelijke kennis. De maatschappelijke gespreksdeelnemers van een institutie worden binnen de functionele pragmatiek *actanten* genoemd. De kennis waarmee zij handelen tijdens interactie wordt door Ehlich en Rehbein (1993) *actantenkennis* genoemd. Wanneer wordt

gekeken naar het nieuwsmedium kranten, zijn er twee soorten actanten aanwezig: de schrijver (journalist) en de lezer (burger).

3.5.2 Kennisoverdracht

De functionele pragmatiek heeft als doel om de handelingskennis van actanten, bestaande uit mentale activiteiten, te reconstrueren. Deze overdracht van kennis vindt plaats tijdens interactie tussen enerzijds de spreker, dan wel schrijver, en anderzijds de hoorder, in dit onderzoek de lezer. Het linguïstische model van Ehlich en Rehbein (1986) in figuur 1, is een reconstructie van de overdracht van kennis en laat zien dat dit een mentaal proces betreft. De weergave van de werkelijkheid van de spreker, die de hoorder tijdens de interactie ontvangt, wordt 'propositie' genoemd. Het gaat hierbij om de inhoud van de taaleenheid op zinsniveau (Ten Thije, 2003). Een propositie bestaat uit drie dimensies. De weergave van de werkelijkheid in dit model wordt aangegeven met **P** (*extralinguistic reality).* De overgang van **P** naar **p** is het mentale proces, aangegeven met **π** (*mental reality)* en betrekt zich tot de kennis of het kennistekort van zowel de spreker (**s**) als de hoorder (**h**). De **p** (*linguistic reality)* refereert naar de taal die gebruikt wordt. (Redder, 2008). De kennisoverdracht is geslaagd wanneer de kennisdomeinen van de spreker (**s**) en hoorder (**h**) overeenkomen (Ehlich en Rehbein, 1986, in Langelaar, 2009: 16).

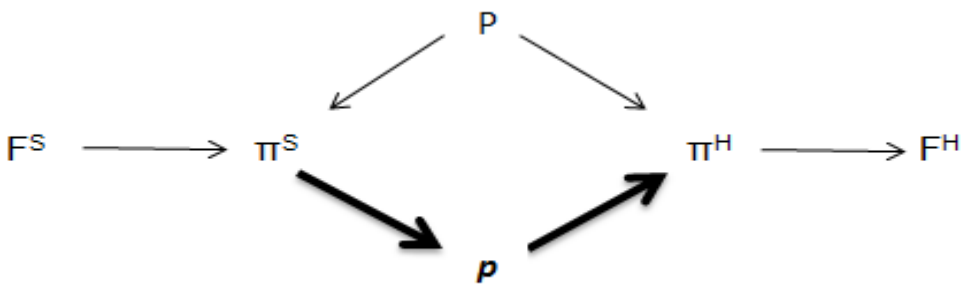

F = handeling	πS = kennis van de spreker
P = de werkelijkheid	πH = kennis van de hoorder
P = taal (middel waarmee kennis wordt overdragen)	S = spreker
	H = hoorder

Figuur 1. Het Kennismodel van de Functionele Pragmatiek (Ehlich & Rehbein, 1986: 96)

3.5.3 Actantenkennis: particuliere kennis, inschatting, beeld en sententie

De kennis die actanten hebben over een bepaald onderwerp of thema wordt meegenomen in de uiteindelijke beeldvorming. Ehlich en Rehbein hebben aan de hand van zeven typen deze actantenkennis gecategoriseerd. Er zijn vier typen relevant tijdens de kennisoverdracht die plaatsvindt tussen schrijvers en lezers: 'particuliere kennis', 'inschatting', 'beeld' en 'sententie'. Deze typen actantenkennis kunnen onderscheiden worden aan de hand van 'pragmatische kwantificeringen' (Ehlich & Rehbein, 1993: 132). Particuliere actantenkennis is kennis over een bepaald onderwerp dat een actant ontwikkelt op basis van eigen ervaringen en wordt aan één persoon toegeschreven (Ehlich & Rehbein, 1993). De volgende zin illustreert deze particuliere actantenkennis van één persoon, namelijk Geert Wilders:

> De Grieken die liegen, zei PVV-leider Wilders.
>
> (De Telegraaf, 20-08-2015)

Het type 'inschatting' is ook een individuele interpretatie van de werkelijkheid, maar deze omvat niet de volledige werkelijkheid. Actanten baseren op deze manier hun inschatting op beperkte informatie die zij zelf hebben ervaren. Deze inschattingen uiten zich talig aan de hand van woorden, zoals 'soms', 'vaak', 'vele' en 'meerdere' (Ehlich & Rehbein, 1993), bijvoorbeeld:

> Dit lijkt riskant, aangezien verreweg de meeste Grieken fel gekant zijn tegen de bezuinigingen.
>
> (Het Algemeen Dagblad, 22-08-2015)

Het derde type actantenkennis is het 'beeld'. Het is wederom een interpretatie van de werkelijkheid die bestaat uit meerdere inschattingen die actanten over een bepaald onderwerp hebben gecreëerd. Deze beelden kunnen tegenstrijdig zijn. Echter, indien dit vaste interpretaties van de werkelijkheid betreffen, worden deze beelden niet in twijfel getrokken. Indien het beeld meerdere malen wordt tegengesproken, verandert het beeld met de tijd en vormen actanten een nieuw beeld. (Ehlich & Rehbein, 1993). De volgende zin illustreert een beeld van een actant:

> Het is juist Griekenland dat moet blijven wat het is, namelijk een paria.
>
> (De Volkskrant, 19-08-2015)

Het laatste type actantenkennis dat van belang is binnen dit onderzoek is de 'sententie'. Sententie is algemene kennis van de werkelijkheid wat voor alle actanten geldt en is dus niet afhankelijk van de eigen interpretaties van actanten. De veronderstelling is dus ook dat alle actanten over dezelfde sententiële kennis beschikken (Ehlich & Rehbein, 1993). Het volgende voorbeeld illustreert het type sententie:

> Griekenland is in Europa maar een mimespeler.
>
> (Trouw, 21-08-2015)

3.5.4 Kennisstructuur

Ehlich en Rehbein (1993) gebruiken het concept *kennisstructuur* om mentale processen, die voorafgaan aan talige interactie, vast te stellen. In figuur één verhoudt zich dit tot de π. Het is een gestructureerde verzameling van kennis die iemand heeft over een bepaald onderwerp waarover zowel de spreker als de hoorder beschikken. Wanneer deze kennisstructuren worden vastgesteld middels bepaalde methodologische technieken, wordt ook duidelijk wat voor invloed deze hebben op talige constructies. Vervolgens kan worden gekeken hoe deze talige uitingen van invloed kunnen zijn op de maatschappij (Houtkoop & Koole, 2000).

Een methode om deze kennisstructuren te achterhalen is het verzamelen van kenniselementen en die vervolgens structureel ordenen (Ehlich & Rehbein, 1993). El Farissi (2008) en Langelaar (2009) maken een onderscheid tussen kernwoorden en eigenschapswoorden. Met het kernwoord "wordt het zoekbegrip dat gehanteerd wordt aangeduid" (El Farissi, 2008: 6). De kernwoorden verhouden zich tot de (nationale) identiteit die wordt onderzocht. Binnen dit onderzoek zal gekeken worden naar de nationale Griekse identiteit en het land of de staat Griekenland.

De eigenschapswoorden zijn attributieve waarden die zich verhouden tot het kernwoord. Dit zijn woorden die binnen de categorie van het adjectief horen en dus iets vertellen over het kernwoord (Lukacs, 2011). Daarbij is een eigenschapswoord volgens de Algemene Nederlandse Spraakkunst "niet aan bepaalde omstandigheden gebonden" (ANS, z.d.:1). Een voorbeeld is: *de luie Griek.* Hierbij is *Griek* het

kernwoord in de zin en *luie* het eigenschapswoord. Met het eigenschapswoord wordt de voorkennis die de hoorder of lezer heeft over een bepaald thema geactiveerd (Teissier, 2014) en is algemeen van aard. Het categoriseren van de eigenschapswoorden leidt tot de uiteindelijke en onderliggende kennisstructuren.

El Farissi (2008), Langelaar (2009), Lukacs (2011) en Teissier (2014) hanteerden eigenschapswoorden als kenniselement. Echter, Van den Berg (2009) heeft vastgesteld dat een eigenschapswoord te kort schiet, omdat het enkel adjectieven bevat. Eigenschappen kunnen ook in andere grammaticale constructies worden gepresenteerd. Boruta (2015) en Woloszyn (2017) hebben daarom de definitie van een kenniselement verbreed naar 'eigenschapseenheid'. De categorisatie van deze eigenschapseenheden komen aan bod in het methodisch hoofdstuk.

3.6 Het onderscheid tussen niet-situationele en situationele eigenschapseenheden

De functionele pragmatiek richt zich op de ontwikkeling van talige structuren ontstaan tijdens bepaalde samenlevingen en vervolgens hoe deze talige structuren worden aangepast aan de behoefte en situatie waarin taalgebruikers zich bevinden (Ehlich in Redder, 2008). Hiermee wordt vastgesteld dat taal enerzijds niet statisch is, onderhevig is aan veranderingen en verandert per situatie. Dit idee wordt bevestigd door Houtkoop en Koole (2000), namelijk dat taal "een middel [is] dat mensen in staat stelt om maatschappelijke 'problemen' op te lossen" (Houtkoop & Koole, 2000: 131). Hierbij kan die taal omstandigheden beïnvloeden. Anderzijds kijkt de functionele pragmatiek ook naar talige uitingen die als vanzelfsprekend worden ervaren. Deze uitingen leveren een bijdrage aan het in stand houden van een specifiek beeld en zijn dus statische formuleringen (Houtkoop & Koole, 2000). Deze uitingen leggen het mentale beeld van bepaalde identiteiten bloot (Redder, 2008) en maken onderdeel uit van de zogeheten actantenkennis (Ehlich & Rehbein, 1993).

Taal is dus een middel om te handelen in een maatschappelijke context (Houtkoop & Koole, 2000). Het is daarom van belang dat binnen de functioneel pragmatiek talige uitingen in een contextueel kader worden geplaatst. In de vorige alinea werd immers duidelijk dat de situatie waarin talige uitingen plaatsvinden van invloed is op die taal. De maatschappelijke instituties binnen dit onderzoek, de verschillende kranten, spelen

een grote rol in de distributie van kennis en worden daarmee als mede actant gezien binnen deze methodiek. Kranten publiceren nieuws. Dit houdt in dat er een bepaalde gebeurtenis heeft plaatsgevonden en hierdoor een bepaalde situatie is ontstaan. Een persbericht wordt daarom altijd gepubliceerd binnen een bepaalde context. Daarbij stelt de *agenda setting* theorie dat mediaberichtgeving selectief is (Scheufele & Tewksbury, 2006). Een krant bepaalt welk nieuws wordt gepubliceerd of niet. Er bestaat volgens deze theorie een verband tussen wat de media schrijft en wat mensen weten. Het beeld wat kranten uitdragen over een selectieve en situationele gebeurtenis middels de techniek *framing,* bepaalt *hoe* lezers moeten denken (Van Gorp, 2006). Dit zijn wederom allerlei contextuele factoren die het uiteindelijke beeld van een nationale identiteit in een persbericht kunnen kleuren.

Om de aanwezige actantenkennis, en daarmee het proces van beeldvorming, in talige uitingen vast te stellen, wordt binnen een imagologisch onderzoek gekeken naar woorden die een attributieve waarde hebben en iets vertellen over de identiteit dat wordt onderzocht. Binnen de functionele pragmatiek worden dit eigenschapswoorden of -eenheden genoemd en worden meestal gedefinieerd aan de hand van de Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS, z.d.) en vastgesteld middels grammaticale categorieën. De ANS stelt dat het eigenschapswoord een bepaalde algemeenheid hoort uit te dragen en volledig los hoort te staan van de situatie waarin het zich bevindt. Dit veronderstelt een strikt onderscheid tussen enerzijds eigenschapswoorden die algemeen van aard zijn en anderzijds eigenschapswoorden die thematisch of context gebonden zijn. Vervolgens mogen enkel de algemene eigenschapswoorden of -eenheden meegenomen worden binnen een imagologisch onderzoek. Dat deze eigenschapseenheden moeten voldoen aan een bepaald inhoudelijk criterium, namelijk dat deze algemeen van aard moeten zijn, kan de mate van subjectiviteit van een onderzoek beïnvloeden.

De vastgestelde eigenschapseenheden worden vervolgens gecategoriseerd die leiden tot onderliggende kennisstructuren verbonden aan nationale identiteiten. Deze kennisstructuren horen ook volledig los te staan van de context om zodoende een algemeen beeld uit te dragen. Echter, uit eerdere onderzoeken (van onder andere Boruta, 2015 en Woloszyn, 2017) is gebleken dat bepaalde gehanteerde

eigenschapswoorden en –eenheden, alsmede kennisstructuren, zowel een situationeel of thematisch als algemeen element bevatten en dus niet voldeden aan dit inhoudelijk criterium. De vraag die hieruit voortvloeit is of het überhaupt mogelijk is om een rigide onderscheid te hanteren tussen deze eigenschapswoorden of –eenheden, en of dit onderscheid aanvankelijk moet worden vastgesteld om overlapping te voorkomen. Daarbij is mijn opvatting dus dat een groot deel van de beeldvorming in persberichten verloren gaat vanwege deze methodiek. Taalhandelingen worden immers aangepast aan de situatie waarin deze zich bevinden. Talige uitingen in kranten beschikken over een bepaalde nieuwswaarde, verschijnen altijd binnen een bepaalde context of situatie en zijn vaak ook thematisch van aard. De hypothese is dus dat de situatie waarin taal voorkomt in kranten, wel degelijk van invloed is op die taal en het uiteindelijke beeld dat gecreëerd wordt.

Vanwege de hiergenoemde argumenten heb ik besloten om enerzijds de traditionele methode van de functionele pragmatiek te hanteren waarbij ik kijk naar eigenschapseenheden die *niet-situationeel* gebonden zijn. Dit houdt in dat een eigenschapseenheid, conform de Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS, z.d.), een algemeen beeld uitdraagt en niet verbonden is aan een bepaalde situatie. Middels de elf grammaticale categorieën, gepresenteerd in het volgende hoofdstuk, wordt vervolgens objectief vastgesteld welke grammaticale positie de eigenschapseenheid inneemt. Vervolgens analyseer ik de uiting inhoudelijk om vast te stellen of de uiting contextueel van aard is of niet. Dit inhoudelijk criterium beïnvloedt, zoals eerder is vastgesteld, de mate van subjectiviteit van dit onderzoek. Het is daarom van belang om kritisch naar de resultaten te kijken. De volgende zin illustreert een eigenschapseenheid die niet verbonden is aan een bepaalde situatie of context en draagt een algemeen beeld uit. Het kernwoord is hierbij vetgedrukt en de eigenschapseenheid is onderstreept.

> Van **Griekenland** <u>hebben de mensen een beetje buikpijn van.</u>
>
> (De Telegraaf, 12-08-2015)

Deze zin illustreert een algemeenheid van wat mensen denken en de sententie van actantenkennis. Een sententie is immers algemene kennis en geldt voor alle actanten: *de mensen*. Indien er 'de meeste mensen' stond, betrof het een inschatting. Deze

sententie valt onder de negende grammaticale categorie vanwege het werkwoord 'hebben'. Deze zin is niet verbonden aan een bepaalde situatie en heb ik dus gerekend tot de niet-situationele eigenschapseenheden.

Anderzijds wil ik ook kijken naar eigenschapseenheden die verbonden zijn aan een bepaalde gebeurtenis, situatie of context die de lezer iets vertellen over de nationale identiteit. Deze noem ik binnen dit onderzoek *situationele eigenschapseenheden*. De kernzinnen waarin deze eigenschapseenheden voorkomen analyseer ik wederom aan de hand van dezelfde elf grammaticale categorieën en middels het inhoudelijk criterium. Het volgende voorbeeld bevat twee eigenschapseenheden die wederom onder de negende grammaticale constructie vallen en zijn situationeel van aard:

> Voorop staat natuurlijk dat het de **Grieken** zijn die zich niet aan de afspraken hebben gehouden en daarmee de eurozone in gevaarlijk vaarwater hebben gebracht.
>
> (De Telegraaf, 20-08-2015)

De eigenschapseenheden binnen deze zin zijn beide verbonden aan situaties. Het feit dat de Grieken *zich niet aan de afspraken hebben gehouden* is een bepaalde gebeurtenis. Dit heeft uiteindelijk geleid tot een bepaalde situatie, namelijk dat de Grieken *de eurozone in gevaarlijk vaarwater hebben gebracht*. Deze eigenschapseenheden zijn dus situationeel, omdat ze beide geen algemeen beeld uitdragen van de Grieken.

De niet-situationele eigenschapseenheden kunnen dus vrijwel niets vertellen over de heersende situatie in Griekenland, omdat deze enkel algemeenheden uitdragen. Desondanks heb ik persoonlijk meegemaakt dat de heersende problematiek in Griekenland juist een bijdrage heeft geleverd aan het beeld dat sommige Nederlanders hebben over Griekenland, zoals ik heb beschreven in de inleiding van dit onderzoek. De hypothese is dus dat de situationele eigenschapseenheden wel degelijk van invloed zijn op en onderdeel uitmaken van het proces van beeldvorming en dat dit rigide onderscheid de gelaagdheid van verschillende 'counter-images' (Leerssen, 2007b) kan verklaren. Tot slot is de veronderstelling dat de uiteindelijke resultaten van dit onderscheid, de complexiteit van het proces van beeldvorming kunnen blootleggen.

3.7 Wetenschappelijke relevantie

El Farissi (2008), Langelaar (2009), Van den Berg (2009), Lukacs (2011), Teissier (2014), Boruta (2015) en Woloszyn (2017) hebben onderzocht hoe bepaalde (nationale) identiteiten worden gerepresenteerd in verschillende media. Zij hebben, vanwege de definitie van het eigenschapswoord uit de ANS, enkel gekeken naar eigenschapswoorden of –eenheden die niet verbonden waren aan de context. Geen een van hen heeft dus bewust een rigide onderscheid gehanteerd van enerzijds contextueel of situationeel gebonden eigenschapseenheden en anderzijds niet-situationele eigenschapseenheden. Ook hebben zij niet gekeken naar de invloed van situationele elementen in talige uitingen en wat dit kan betekenen voor het uiteindelijke proces van beeldvorming.

Dit onderzoek zal uitvinden of het allereerst zinvol is om dit strikte onderscheid tussen niet-situationele en situationele eigenschapseenheden te hanteren en ten tweede of het valide is om dit vast te stellen middels een inhoudelijk criterium. Dit inhoudelijke criterium kan namelijk de mate van subjectiviteit van dit onderzoek beïnvloeden en wijkt af van de traditionele methode van de functionele pragmatiek. Het is dus van belang om uiterst kritisch te zijn tijdens de gehele uitvoering van de analyse, alsmede tijdens de conclusies die getrokken kunnen worden uit de resultaten hiervan. Tot slot wordt gekeken of deze situationele eigenschapseenheden het proces van beeldvorming kunnen beïnvloeden en of deze onderdeel uitmaken van het beeld dat wordt uitgedragen in persberichten. Indien uit de resultaten en de conclusie blijkt dat situationele eigenschapseenheden van invloed kunnen zijn op het verkregen mentale beeld, kan hiermee in de toekomst tijdens soortgelijk functioneel pragmatisch of imagologisch onderzoek rekening gehouden worden. Op die manier kan dit onderzoek een eventuele bijdrage leveren aan de verbreding van de methode van de functionele pragmatiek en aan imagologisch onderzoek in het algemeen.

3.8 De hoofdvraag en deelvragen

De hoofdvraag luidt:

Welk beeld van Griekenland komt naar voren in Nederlandse krantenartikelen die in augustus 2015 zijn verschenen in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw?

Op basis van de besproken theorieën in het contextueel en theoretisch kader formuleer ik de volgende deelvragen:

1. Welke kennisstructuren kunnen worden gevormd aan de hand van de eigenschapseenheden met kernwoorden *Griek(en), Grieks(e) X* en *Griekenland* op basis van Nederlandse krantenartikelen verschenen in augustus 2015 in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw?

2. Hoe verschillen deze kennisstructuren, gevormd aan de hand van de eigenschapseenheden met kernwoorden *Griek(en), Grieks(e) X* en *Griekenland* op basis van Nederlandse krantenartikelen verschenen in augustus 2015 in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw, wanneer deze niet-situationeel of situationeel gebonden zijn?

3. Hoe verhouden de kennisstructuren over Griekenland zich in de Nederlandse krantenartikelen verschenen in augustus 2015 in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw tot het Griekse archetypisch beeld?

4. Methodologie

In dit hoofdstuk bespreek ik hoe het corpus van dit onderzoek tot stand is gekomen en welke keuzes en stappen ik heb genomen tijdens de analyse van de persberichten. Als eerste kijk ik naar de gekozen kranten en tijdsperiode van de persberichten. Daarnaast leg ik uit hoe de zoektocht is verlopen naar het uiteindelijke corpus. Daarin worden de besluiten die ik heb genomen in dit onderzoek verantwoord. Ook ga ik expliciet in op het onderscheid dat ik maak tussen niet-situationele en situationele eigenschapseenheden. Tot slot leg ik in paragraaf 4.6 uit hoe de eigenschapseenheden zijn gecategoriseerd met behulp van drie onafhankelijke beoordelaars en hoe de definitieve kennisstructuren tot stand zijn gekomen.

4.1 Krantenselectie

Nederland beschikt over acht landelijke dagbladen. Dit onderzoek richt zich op vijf kranten, namelijk De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw. De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw worden beschouwd als Nederlandse kwaliteitskranten. De Telegraaf en het Algemeen Dagblad daarentegen worden getypeerd als 'populaire dagbladen', aangezien zij zich richten op een meer algemeen publiek. De Telegraaf en het Algemeen Dagblad hadden in 2016 een oplage van respectievelijk 382.000 en 318.000 kranten (SVDJ, 2017). De Volkskrant had een oplage van 218.000 kranten, het NRC Handelsblad 136.000 en de Trouw ongeveer 85.000 (SVDJ, 2017). Deze oplagen kunnen beschouwd worden als de weerspiegeling van de mate van verspreiding van beeldvorming. Tot slot kan het gebruik van deze kranten tot een evenwichtigere verdeling in kwaliteits- en populaire kranten leiden en tot een uitgebreid beeld van de heersende actantenkennis.

4.2 Onderzoeksperiode

In dit onderzoek analyseer ik krantenartikelen uit de bovengenoemde dagbladen van 8 augustus 2015 tot en met 8 september 2015. Deze periode verhoudt zich tot meerdere gebeurtenissen. Allereerst vindt de uitkering van het derde noodpakket aan leningen aan Griekenland op veertien augustus 2015 plaats, afkomstig uit het noodfonds van ESM en daarmee gepaard de verdere ontwikkelingen en gevolgen van de Griekse staatsschuld. Daarnaast kreeg Griekenland in diezelfde tijd onverwachts te maken met een enorme stijging van het aantal vluchtelingen, die via de Grieks-Macedonische

grens het westelijke deel van Europa, waaronder Nederland, probeerden te bereiken. Ook kondigde de Griekse premier Tsipras op twintig augustus 2015 zijn aftreden aan. Het doel van dit onderzoek is om vanuit een Nederlands perspectief te kijken naar Griekenland en de heersende financiële en vluchtelingensituatie. Rond die periode zijn veel Nederlandse persberichten verschenen, ook omdat Nederland een rol speelt in deze gebeurtenissen.

Niet alleen na veertien augustus 2015, de dag dat ESM groen licht gaf voor het derde pakket aan leningen, zijn veel berichten verschenen, maar vooral ook voor die beslissing, omdat niet duidelijk was of alle lidstaten instemden. Niet alle Europese lidstaten pleitten voor nog een Europese interventie. Nadat deze interventie plaats had gevonden heerste er veel kritiek binnen de Europese lidstaten. Mijn hypothese is dat het beeld van Griekenland in Nederlandse dagbladen rond eerder genoemde gebeurtenissen vollediger is wanneer ik artikelen die verschenen zijn voorafgaand op de gebeurtenis en nadien ook meeneem. Daarom heb ik gekozen voor de tijdsperiode van 8 augustus 2015 tot en met 8 september 2015. Het hanteren van een langere tijdsperiode van bijvoorbeeld drie maanden of het volledige toeristisch hoogseizoen is in dit onderzoek niet mogelijk gezien de toegestane tijd voor dit onderzoek.

4.3 Totstandkoming van het corpus

Voor het zoeken en vinden van relevante krantenartikelen in de bovengenoemde Nederlandse dagbladen en tijdsperiode heb ik de digitale krantenbank Lexis Nexis Academic gebruikt. Deze krantenbank beschikt over alle berichten die in deze kranten tijdens de aangegeven tijdsperiode zijn verschenen. De selectie van de krantenartikelen heb ik gemaakt aan de hand van vier stappen, hier filters genoemd.

Voor het eerste filter heb ik gezocht naar artikelen binnen de vastgestelde periode van 8 augustus 2015 tot en met 8 september 2015. Ik heb gezocht aan de hand van de zoektermen *Griekenland*, *Griek(en)* en *Grieks(e)*. Vervolgens heb ik een tabel opgesteld met daarin het aantal verschenen artikelen, het totaal aantal woorden en zoektermen per krant.

In filter twee heb ik alle artikelen opgenomen die voldeden aan het inhoudelijk criterium. Hierbij heb ik gekeken of de artikelen zich verhouden tot de aangegeven

gebeurtenissen. Indien persberichten niet gingen over de financiële crisis of het vluchtelingenvraagstuk binnen Griekenland, heb ik deze niet opgenomen. Ik keek niet naar de grootte van een artikel. Dit onderzoek richtte zich op de beeldvorming van Griekenland die ook gevormd kan worden in korte persberichten. Vervolgens heb ik de resultaten wederom opgenomen in een tabel, waarbij ik de krant, de titel van het artikel, de publicatiedatum en het aantal woorden heb vermeld.

In het tweede filter heb ik bepaalde typen berichtgeving buiten beschouwing gelaten. Allereerst heb ik ingezonden brieven van lezers niet opgenomen in het corpus, omdat dit onderzoek gaat over het beeld dat wordt geschetst van Griekenland aan de hand van actantenkennis middels bewuste publicaties door de maatschappelijke instituties, de dagbladen zelf. Ingezonden brieven vallen hier niet onder. Daarnaast heb ik artikelen die onder de noemer 'Opinie en Debat' niet meegenomen in het corpus, vanwege dezelfde reden.

4.4 Het analysemodel

In het derde filter heb ik alle zinnen in een tabel opgenomen die tenminste één van de kernwoorden *Griekenland, Griek(en)* en *Grieks(e)* bevatten. Echter, in sommige zinnen constateerde ik eigenschapseenheden zonder kernwoord, omdat de schrijver gebruikmaakte van een referentiewoord, zoals *ze* en *dat* of *het land* en *Athene.* Deze woorden refereren aan het kernwoord, respectievelijk Grieken en Griekenland, voorafgaand aan deze zin. Om deze reden heb ik tijdens de analyse ook gekeken naar de zin die volgde op de zin met het kernwoord. De zinnen met referentiewoorden die een eigenschapseenheid bevatten heb ik ook opgenomen in het derde filter. De volgende zin dient als voorbeeld om dit fenomeen te illustreren:

> De **Grieken** die liegen, zei PVV-leider Wilders. **Ze** bedriegen.
>
> (De Telegraaf, 20-08-2015)

Daarnaast houd ik geen rekening met het onderscheid tussen enerzijds Griekenland als staat of anderzijds als land. Tijdens het analyseren van het corpus werd duidelijk dat Nederlandse dagbladen dit onderscheid ook niet strikt hanteerden. Zo werd in de ene zin gesproken over de geografische ligging van het land Griekenland en in de volgende over de politieke omstandigheden van de staat Griekenland.

In het vierde filter zocht ik naar de eigenschapseenheden die aan de kernwoorden of referentiewoorden geattributeerd waren binnen een zin aan de hand van de elf categorieën. Deze zijn ontleend aan Boruta (2015), Woloszyn (2017). De voorbeelden dienen ter illustratie en zijn gebaseerd op het adjectief *gastvrij.* Het kernwoord wordt hierbij vetgedrukt en de eigenschapseenheid onderstreept.

1. **Bijvoeglijk naamwoord:** eigenschapseenheid is een bijvoeglijk naamwoord en karakteriseert het kernwoord. Voorbeeld:

   Gastvrije ***Grieken.***

2. **Naamwoordelijk deel van het gezegde:** eigenschapseenheid is het naamwoordelijk deel van het gezegde dat aan het kernwoord gekoppeld wordt. De eigenschapseenheid komt voor of na het koppelwerkwoord. Voorbeeld:

   Grieken *zijn gastvrij.*

3. **Bijstelling:** eigenschapseenheid is een bijvoeglijke bepaling die bestaat uit een zelfstandig naamwoord die zonder verbindingswoord, maar tussen komma's, volgt op een kernwoord en aan dit kernwoord wordt geattributeerd. Voorbeeld:

   Grieken*, die gastvrij zijn,…*

4. **Bijwoordelijke bepaling:** eigenschapseenheid is een bijwoordelijke bepaling. Het bijvoeglijk naamwoord treedt op als bijwoord. In de eigenschapseenheid wordt ook het werkwoord opgenomen. Zowel het werkwoord als de bijwoordelijke bepaling karakteriseren het kernwoord. Voorbeeld:

   Grieken *leven gastvrij.*

5. **Uitdrukking:** eigenschapseenheid is een uitdrukking die als gezegde voorkomt of na het koppelwerkwoord in het naamwoordelijk deel van het gezegde. Voorbeeld:

   Grieken *hebben hun huis altijd open staan.*

6. **Genitief constructie:** eigenschapseenheid komt voor na het voorzetsel 'van', duidend op een bezitsrelatie met het kernwoord en moet een attributieve waarde hebben. Voorbeeld:

   De gastvrijheid van ***Grieken.***

7. **Constructie met 'als':** eigenschapseenheid komt voor na een voegwoord 'als' na een uitdrukking zoals: 'afgeschilderd als', 'beschouwd als', 'weggezet als' enzovoorts. Ook bijvoeglijk naamwoorden na 'als' tellen mee.

   Grieken *worden beschouwd als gastvrij.*

8. **Attributief gebruik van het kernwoord:** eigenschapseenheid komt voor als bijvoeglijk naamwoord in combinatie met het kernwoord dat ook een bijvoeglijk naamwoord is. Hierbij behoort het daaropvolgend zelfstandig naamwoord ook tot een eigenschapseenheid. Voorbeeld:

   De ***Griekse*** *gastvrije traditie.*

9. **Werkwoord 'hebben' in combinatie met een attributieve waarde:** eigenschapseenheid is een attributief zelfstandig naamwoord die op treedt in combinatie met het werkwoord 'hebben'. Voorbeeld:

   Grieken *hebben een gastvrije instelling.*

10. **Omschrijving:** eigenschapseenheid is een omschrijving van het kernwoord in de vorm van een zelfstandig naamwoord of het vormt een hele zin. Ook verwijzen deze eigenschapseenheden vaak naar het kernwoord in de vorige zin. Voorbeeld:

    Griekenland, *een land waar de mensen gastvrij zijn.*

Een elfde categorie heb ik zelf toegevoegd, omdat ik tijdens het analyseren vaak eigenschapseenheden tegenkwam die niet pasten in de andere tien categorieën. Het kernwoord of referentiewoord had, grammaticaal gezien, een plaatsbepalende eigenschap.

11. **Plaatsbepalingsconstructie**: eigenschapseenheid komt voor in combinatie met een plaatsbepaling van het kernwoord. Voorbeeld:

    De gastvrijheid in ***Griekenland.***

4.6 Totstandkoming van kennisstructuren

Middels het semantisch categoriseren van de eigenschapseenheden heb ik de kennisstructuren achterhaald. In navolging van El Farissi (2008), Boruta (2015),

Hooiveld (2016) en Woloszyn (2017) heb ik de kennisstructuren gevormd met hulp van drie andere beoordelaars. Op deze manier kan ik mij van dit onderzoek distantiëren. Daarbij vermindert dit de kans dat mijn perspectief van invloed is op de resultaten van het onderzoek. Vanwege mijn Griekse nationaliteit, naast mijn Nederlandse nationaliteit, kan het mogelijk zijn dat ik op een andere manier naar de Nederlandse persberichten over Griekenland kijk dan iemand die geen Griekse achtergrond heeft en dat ik bepaalde informatie in deze berichten mij persoonlijk aantrek. Mede hierom heb ik gekozen voor drie Nederlandse beoordelaars. Zij kunnen gezien worden als 'doorsnee' lezers van Nederlandse kranten. Dergelijke lezers maken deel uit van de actanten en hun kennis binnen de functionele pragmatiek (Ehlich & Rehbein, 1993). De concrete gegevens van deze beoordelaars zijn te vinden in tabel 1.

Tabel 1. Gegevens van de beoordelaars

	Onderzoekster	**Beoordelaar I**	**Beoordelaar II**	**Beoordelaar III**
Geslacht	Vrouw	Vrouw	Vrouw	Vrouw
Leeftijd	25	53	23	23
Nationaliteit	Griekse/ Nederlandse	Nederlandse	Nederlandse	Nederlandse
Woonplaats	Amsterdam	Goes	Utrecht	Utrecht
Afgeronde opleiding	BA Nieuwgrieks Taal en Cultuur	HBO Verpleegkundige HBO Management Assistent	BA Engels Taal en Cultuur	BA Communicatie- en Informatie-wetenschappen

Ik vroeg aan de beoordelaars om de situationele en niet-situationele eigenschapseenheden apart en semantisch te categoriseren, waarbij zij voor elke categorie een naam moesten verzinnen. Ik heb hierbij vermeld dat ik een bijvoeglijk naamwoord prefereer. Dubbele eigenschapseenheden zijn weggelaten, om het categorisatieproces te vergemakkelijken. Deze verdubbelingen zijn in een later stadium van de analyse weer toegevoegd, omdat deze een bijdrage kunnen leveren aan het gerepresenteerde beeld.

In navolging van Boruta (2015) heb ik de beoordelaars totale vrijheid gegeven wat betreft het aantal categorieën dat zij wilden vormen. Ik wilde de beoordelaars niet beperken en daarmee het proces van het categoriseren ook niet beïnvloeden. In navolging van Hooiveld (2015) heb ik de beoordelaars bovendien de vrijheid gegeven

om enkele eigenschapseenheden niet te categoriseren wanneer zij dachten dat deze bij geen enkele categorie pasten. Hiermee kon het risico van het willekeurig categoriseren van twijfelgevallen vermeden worden (Hooiveld, 2016).

De categorieën van mij en de drie beoordelaars hebben uiteindelijk geleid tot de definitieve kennisstructuren. Het proces hiervan leg ik uit aan de hand van de kennisstructuur **corrupt**, gepresenteerd in tabel 2.

Tabel 2. De totstandkoming van de niet-situationele kennisstructuur **corrupt**

Onderzoekster	**Beoordelaar I**	**Beoordelaar II**	**Beoordelaar III**	**Definitief**
CORRUPT	**BESCHAMEND**	**CORRUPT**	**KWALIJK**	**CORRUPT**
bedriegen	bedriegen	bedriegen	bedriegen	**bedriegen**
een paria	liegen	grote zorgen over de geloofwaardigheid	een paria	**een paria**
liegen	lijken op Turken	liegen	grote zorgen over de geloofwaardigheid	**grote zorgen over de geloofwaardigheid**
lijken op Turken		lijken op Turken	~~hebben de meeste mensen een beetje buikpijn van~~	**liegen**
			lijken op Turken	**lijken op Turken**
			~~zien migranten liever gaan dan komen~~	
			~~vergaderen lang zonder iets te besluiten~~	

Tabel 2 laat zien dat de eigenschapseenheden *bedriegen, liegen,* en *lijken op Turken*, tot dezelfde categorie zijn gerekend door alle beoordelaars en zijn daarom toegevoegd aan de definitieve kennisstructuur. De eigenschapseenheden *een paria* en *grote zorgen over de geloofwaardigheid* zijn ook aan de kennisstructuur **corrupt** toegevoegd, omdat twee beoordelaars dit ook hadden gedaan. Twee beoordelaars hadden de categorie 'corrupt' genoemd, daarom is de definitieve kennisstructuur ook **corrupt** genoemd.

Eigenschapseenheden die door tenminste twee beoordelaars tot dezelfde categorie waren gerekend, werden in de definitieve kennisstructuur geplaatst. Dit criterium van tenminste twee beoordelaars gold ook voor de benaming van de kennisstructuur. Bij twijfelgevallen over de vorming van de definitieve kennisstructuur of de naamkeuze, heb ik de beoordelaars nogmaals benaderd en zijn we gezamenlijk tot een passende

oplossing gekomen. Het overzicht van de overige kennisstructuren per beoordelaar en de totstandkoming van de definitieve kennisstructuren zijn te vinden in bijlage 5.

5. Resultaten

In dit hoofdstuk geef ik eerst een kwantitatieve presentatie van de resultaten van het eerste, tweede en derde filter. Vervolgens bespreek ik in paragraaf twee de resultaten van het vierde filter. In paragraaf drie staan de eigenschapseenheden die gevonden zijn na de analyse. Deze eigenschapseenheden zijn vervolgens gecategoriseerd. Tot slot bespreek ik de geformuleerde kennisstructuren in de vierde paragraaf, waarbij ik wederom een onderscheid maak tussen niet-situationele en situationele kennisstructuren.

5.1 Resultaten van filter één, filter twee en filter drie

In het vorige hoofdstuk heb ik uitgelegd dat ik in de eerste filter gezocht heb naar artikelen met de zoektermen *Griekenland*, *Griek(en)* en *Grieks(e)*. Deze zoekfilter leverde in totaal 715 artikelen op. De resultaten presenteer ik kwantitatief en procentueel in de volgende tabellen:

Tabel 3a. Aantal artikelen, woorden en kernwoorden na filter één, kwantitatief

	De Telegraaf	**Het Algemeen Dagblad**	**De Volkskrant**	**NRC Handelsblad**	**Trouw**	**Totaal**
Aantal artikelen	133	129	177	136	140	**715**
Aantal woorden	52.849	62.334	148.426	92.251	90.240	**446.100**
Aantal kernwoorden	348	333	591	527	368	**2.167**

Tabel 3b. Aantal artikelen, woorden en kernwoorden na filter één, procentueel

	De Telegraaf	**Het Algemeen Dagblad**	**De Volkskrant**	**NRC Handelsblad**	**Trouw**	**Totaal**
Aantal artikelen	18,6 %	18%	24,8%	19%	19,6%	**100%**
Aantal woorden	11,8%	14%	33,3%	20,7%	20,2%	**100%**
Aantal kernwoorden	16%	15,4%	27,3%	24,3%	17%	**100%**

In het tweede filter zijn de artikelen volgens het inhoudelijke criterium voor de analyse geselecteerd. In totaal zijn 178 artikelen overgebleven die betrekking hadden tot de Griekse economische situatie en het vluchtelingenbeleid. De titels en data van deze artikelen bevinden zich in de eerste bijlage. De exacte en procentuele aantallen per krant zijn te vinden in de volgende tabellen:

Tabel 4a. Aantal artikelen, woorden en kernwoorden na filter twee, kwantitatief

	De Telegraaf	Het Algemeen Dagblad	De Volkskrant	NRC Handelsblad	Trouw	Totaal
Aantal artikelen	39	27	47	36	29	**178**
Aantal woorden	13.686	12.766	34.090	29.343	17.451	**107.336**
Aantal zinnen met kernwoorden	199	145	309	282	176	**1.111**

Tabel 4b. Aantal artikelen, woorden en kernwoorden na filter twee, procentueel

	De Telegraaf	Het Algemeen Dagblad	De Volkskrant	NRC Handelsblad	Trouw	Totaal
Aantal artikelen	21,9%	15,2%	26,4%	20,2%	16,3%	**100%**
Aantal woorden	12,7%	11,9%	31,8%	27,3%	16,3%	**100%**
Aantal zinnen met kernwoorden	17,9%	13,1%	27,8%	25,4%	15,8%	**100%**

In het derde filter is het corpus ontstaan met zinnen waar de referentiewoorden *Griekenland, Griek(en)* en *Grieks(e)* in voorkwamen. Alle zinnen zijn opgenomen in bijlage 2. In totaal bleken dit 1.111 zinnen te zijn:

Tabel 5. Aantal geselecteerde zinnen na filter drie

De Telegraaf	Het Algemeen Dagblad	De Volkskrant	NRC Handelsblad	Trouw	Totaal
199	145	309	282	176	**1.111**

5.2 Resultaten van filter vier

Uit de vorige paragraaf is gebleken dat 1.111 zinnen kernwoorden bevatten. In filter vier is gekeken naar de eigenschapseenheden die geattributeerd zijn aan de kernwoorden. Na deze analyse zijn 139 zinnen overgebleven: 20 zinnen die eigenschapseenheden bevatten die niet-situationeel gebonden zijn en 119 die situationeel gebonden zijn. Dit betekent dat uit alle 178 artikelen over de Griekse economische en vluchtelingensituatie, 93 artikelen overgebleven zijn waarin karakteriserende eigenschapseenheden voorkwamen. In de 139 relevante zinnen zijn

in totaal 149 eigenschapseenheden gevonden: 21 die niet-situationeel gebonden zijn en 128 die situationeel gebonden zijn.

In de onderstaande tabellen staan de kwantitatieve en definitieve resultaten:

Tabel 6a. Resultaten filter 4 niet-situationele eigenschapseenheden, kwantitatief

	De Telegraaf	**Het Algemeen Dagblad**	**De Volkskrant**	**NRC Handelsblad**	**Trouw**	**Totaal**
Aantal relevante artikelen	7	3	3	2	1	**16**
Aantal relevante zinnen	9	4	4	2	1	**20**
Aantal eigenschaps-eenheden	10	4	4	2	1	**21**

Tabel 6b. Resultaten filter 4 situationele eigenschapseenheden, kwantitatief

	De Telegraaf	**Het Algemeen Dagblad**	**De Volkskrant**	**NRC Handelsblad**	**Trouw**	**Totaal**
Aantal relevante artikelen	20	10	17	10	10	**67**
Aantal relevante zinnen	39	14	25	21	20	**119**
Aantal eigenschaps-eenheden	42	14	28	24	20	**128**

Het definitieve corpus na filter vier met de geselecteerde zinnen met kernwoorden en gevonden eigenschapseenheden staat in bijlage 3 van dit onderzoek.

Nadat alle (niet-situationele) eigenschapseenheden in kaart waren gebracht, volgens de traditionele conventies van de functionele pragmatiek, werd duidelijk dat het aantal erg gering was om het gerepresenteerde beeld vast te leggen. Ik wilde aanvankelijk vaststellen of de beeldvorming per thema, namelijk de financiële crisis en het vluchtelingenvraagstuk, onderscheidend was. Daarnaast werd duidelijk dat een groot aantal eigenschapseenheden, die tevens iets vertelden over de kernwoorden, contextueel van aard was. Dit heeft geleid tot de keuze om de situationele eigenschapseenheden mee te nemen in de uiteindelijke analyse, uitgelegd in paragraaf 3.6. Gezien de toegestane tijd voor dit onderzoek, heb ik vervolgens de keuze gemaakt om het aanvankelijke onderscheid tussen de twee verschillende onderwerpen op te heffen. Het onderzoeksperspectief heb ik vervolgens verschoven naar en gericht

op het onderscheid tussen de niet-situationele en situationele eigenschapseenheden en wat dit uiteindelijk voor invloed kan hebben op het beeld gerepresenteerd in kranten, met als achterliggende gedachte dat een dergelijk onderzoek van invloed kan zijn op en een bijdrage kan leveren aan de functionele pragmatiek en de wetenschap in het algemeen. Dit onderscheid wordt vervolgens weerlegd in de tweede deelvraag, te vinden in paragraaf 6.2.

5.3 Eigenschapseenheden

Uit de 119 relevante zinnen na het vierde filter zijn 128 eigenschapsheden gevonden. Nadat de eigenschapseenheden alfabetisch waren geordend, bleven er zonder dubbele eigenschapseenheden, 121 eigenschapseenheden over: 20 die niet-situationeel gebonden zijn en 101 die situationeel gebonden zijn. De eigenschapseenheden zijn alfabetisch gestructureerd om het proces van het categoriseren van de eigenschapseenheden zo min mogelijk te beïnvloeden. In de onderstaande twee tabellen vindt u de niet-situationele en situationele eigenschapseenheden zonder verdubbelingen:

Tabel 7a. Niet-situationele eigenschapseenheden

bedriegen; begint gesprekken op straat; de enigen die lachen; diepgeworteld verzet tegen privatisering; een paria; financiële ellende en bootvluchtelingen; geen kansen; geen werk; grote zorgen over de geloofwaardigheid; hebben de meeste mensen een beetje buikpijn van; het land van werkloosheid; iedereen groetend; liegen, in Europa maar een mimespeler; lijken op Turken; scepsis over daadkracht; te arm om iets te doen; vergaderen lang zonder iets te besluiten; vluchtelingen willen helemaal niet blijven; zien migranten liever gaan dan komen

Tabel 7b. Situationele eigenschapseenheden

arriveren elke dag recordaantallen migranten; bed-bad-en-broodcrisis; beland in een flinke recessie; beleeft een crisis in een crisis; bevindt zich in een onhoudbare situatie; blijft in de eurozone; chaotische; de derde redding; de Europese Unie; de hulpverlening is nog steeds schaars en slecht gecoördineerd; de infrastructuur kan de enorme vluchtelingenstroom niet meer aan; de meerderheid wil onder geen beding de eurozone uit; de meest geliefde bestemming voor mensensmokkelaars; de omstandigheden in asielzoekerscentra zijn veel slechter dan die in Duitsland en Nederland; de omvang van het lijden is ondraaglijk; de politieke corruptie is het grootste probleem; de schuldenlast wordt alleen maar zwaarder; de situatie wordt steeds nijpender; de vluchtelingencrisis dreigt steeds verder uit de hand te lopen; de vooruitzichten worden des te zwarter; de voorzieningen zijn belabberd; door de financiële crisis hard getroffen; economische malaise; een aantrekkelijke bestemming voor vluchtelingen en andere migranten; een exit uit de euro; een faillissement is afgewend; een kwart leeft onder de armoede grens; één op de vier is werkloos; een pleisterplaats voor rechts-extremisme; een slikken-of-stikkenpakket door de strot geduwd van ongekende omvang; falen; fel gekant tegen de bezuinigingen; financieel doodziek; gaan gebukt onder financiële zorgen en de massa's vluchtelingen; gedoe; goed georganiseerd; hebben adequate opvang nodig; hebben de eurozone in gevaarlijke vaarwater gebracht; hebben hun houding veranderd; hebben relatief weinig last van de immigratiegolf; hebben schoon genoeg van alle politieke en economische malaise; hebben zich niet aan de afspraken gehouden; heeft geen geld voor opvang door de economische malaise; heeft in de maand juli meer overzeese vluchtelingen te verwerken gekregen dan in heel 2014; heeft niet de middelen om deze mensen fatsoenlijk op te vangen; heeft nog een lange weg te gaan; hoog opgelopen politieke spanningen; heeft een enorm vluchtelingenprobleem; in wanorde; kampen met deflatie; kampen met een economische malaise en een vluchtelingencrisis; kampt met de grootste toestroom van vluchtelingen in Europa; kan de druk van nog eens duizenden straatarme immigranten niet meer aan; kan de situatie niet te baas; kan de toestroom niet aan; laat grote steken vallen; lijdt onder een cliëntelistische benadering van de politiek die alles besmet en verlamt; lijken haast te hebben; lijken uit de zorgen; luidt de noodklok; nagenoeg failliet; negeert al jaren ongestraft Europese asielafspraken; niet langer beheersbaar; nog lang niet uit de brand; noodlijdende; nooit vrij van cliëntelisme; onder gegaan aan aanhoudend geruzie over harde bezuinigingen; politiek diep verdeeld; politieke onrust; politieke onzekerheid; probleem; professionaliteit; redden; roept dringend de hulp van Europa in; schuldenlast dreigt onhoudbaar te worden; schuld is onhoudbaar hoog (x7); schuld is te groot om ooit nog af te betalen; slechts een laboratorium voor bezuinigingsbeleid; staat in de frontlinie van de enorme vluchtelingenstroom; staat op het randje van totale ineenstorting; steeds meer in trek; steeds zichtbaarder overweldigd door de stroom migranten uit Syrië; stelt vluchtelingen in staat door te reizen; Syrische vluchtelingen maken nauwelijks kans op asiel; te optimistisch over de onderhandelingen over een nieuwe lening; te zwaar getroffen; torenhoge staatsschuld; toegangspoort voor een niet te tellen schare migranten; totaal beschamend; totale chaos; tragedie; uit de brand helpen; verantwoordelijk voor de opbouw van bijvoorbeeld opvangkampen; verkeert in de grootste financiële crisis ooit; vierduizend vluchtelingen zijn gestrand; vluchtelingen spoelen aan; vragen de EU om hulp; worden overspoeld door duizenden bootvluchtelingen; wordt de weke onderbuik van Europa; wordt overspoeld door migranten; zetelt een zwakke regering; zijn al 124.278 vluchtelingen gearriveerd

5.4 Kennisstructuren

De gevonden eigenschapseenheden uit de persberichten zijn in kennisstructuren verdeeld door de onderzoekster en drie andere beoordelaars. Op basis van deze vier versies zijn vijf kennisstructuren van de niet-situationele eigenschapseenheden gedistilleerd en acht kennisstructuren van de situationele eigenschapseenheden, beide zonder verdubbelingen.

Het aantal gevormde categorieën van de onderzoekster en de beoordelaars zijn te vinden in onderstaand tabel:

Tabel 8. Aantal categorieën van situationele en niet-situationele eigenschapseenheden per beoordelaar

	Onderzoekster	Beoordelaar I	Beoordelaar II	Beoordelaar III
Niet-situationeel	5	5	5	5
Situationeel	8	4	8	8

5.4.1 Kennisstructuren niet-situationele eigenschapseenheden

De analyse van de persberichten uit de periode 8 augustus tot en met 8 september 2015 heeft vijf kennisstructuren opgeleverd voor de niet-situationele eigenschapseenheden: **onkundig**, **corrupt**, **economisch zwak**, **ongastvrij** en **vriendelijk.** Figuur 2 geeft de kennisstructuren procentueel weer. Dit is berekend aan de hand van het aantal eigenschapseenheden per categorie, inclusief de verdubbelingen. Dit figuur is geen weerspiegeling van de actantenkennis, maar eerder een hulpmiddel voor een gestructureerde weergave van de kennisstructuren in het algemeen.

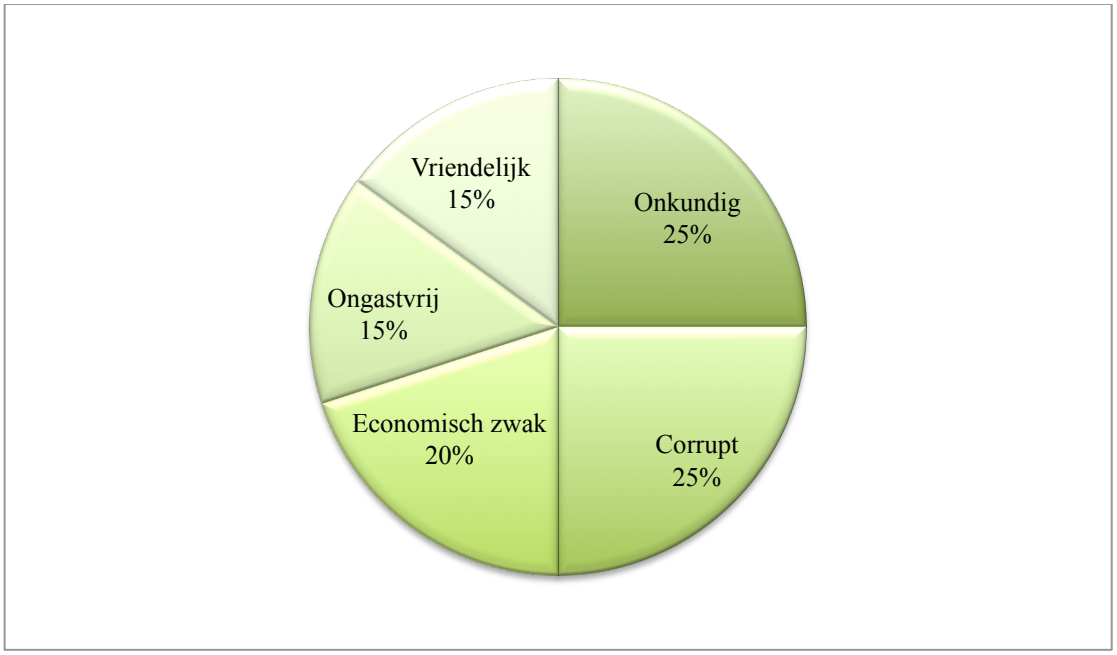

Figuur 2. Kennisstructuren niet-situationele eigenschapseenheden

De grootste niet-situationele kennisstructuur die naar voren komt verwijst naar de **onkunde** van Griekenland als natie ten opzichte van de heersende problematiek in het

land. Zo wordt Griekenland gezien als *maar een mimespeler in Europa* en de Grieken *vergaderen lang zonder iets te besluiten.* In deze kennisstructuur wordt gesuggereerd dat Grieken een *diepgeworteld verzet tegen privatiseringen* hebben. Ook laat het zien hoe anderen over Griekenland en de Grieken denken, namelijk dat er *scepsis* heerst *over daadkracht* van de Grieken en dat *de meeste mensen een beetje buikpijn hebben van* Grieken dan wel Griekenland.

Tabel 9a. Kennisstructuur **onkundig (25%)** met de eigenschapseenheden, niet-situationeel

diepgeworteld verzet tegen privatiseringen; hebben de meeste mensen een beetje buikpijn van; in Europa maar een mimespeler, scepsis over daadkracht; vergaderen lang zonder iets te besluiten

De tweede niet-situationele kennistructuur is de categorie **corrupt** en bevat evenveel eigenschapseenheden als de categorie **onkundig**. Grieken zijn dus niet alleen **onkundig**, maar ze *liegen, bedriegen* en *lijken op Turken.* Vanwege deze karakteristieken lijkt Griekenland *een* paria en zijn er *grote zorgen over de geloofwaardigheid* van Grieken.

Tabel 9b. Kennisstructuur **corrupt (25%)** met de eigenschapseenheden, niet-situationeel

bedriegen; een paria; grote zorgen over de geloofwaardigheid; liegen; lijken op Turken

De derde kennisstructuur heet **economisch zwak** en gaat over de algemene economische situatie in Griekenland. Zo zijn er *geen kansen*, *geen werk* en wordt Griekenland gezien als *het land van werkloosheid* en zijn Grieken *te arm om iets te doen.*

Tabel 9c. Kennisstructuur **economisch zwak (20%)** met de eigenschapseenheden, niet-situationeel

geen kansen; geen werk; het land van werkloosheid; te arm om iets te doen

De laatste twee niet-situationele kennisstructuren zijn beide even groot en bevatten drie eigenschapseenheden. De eerste heet **ongastvrij**, omdat Griekenland *migranten liever zien gaan dan komen*. Dit kan tot gevolg hebben dat *vluchtelingen helemaal niet willen blijven.*

Tabel 9d. Kennisstructuur **ongastvrij (15%)** met de eigenschapseenheden, niet-situationeel

financiële ellende en bootvluchtelingen; vluchtelingen willen helemaal niet blijven; zien migranten liever gaan dan komen

De laatste kennisstuctuur bevat daareentegen eigenschapseenheden die een positieve karakterisering hebben. Zo wordt de Griek als **vriendelijk** beschouwd, omdat hij of zij *gesprekken begint op straat* en *iedereen groet*.

Tabel 9e. Kennisstructuur **vriendelijk (15%)** met de eigenschapseenheden, niet-situationeel

begint gesprekken op straat; de enigen die lachen; iedereen groetend

5.4.2 Kennisstructuren situationele eigenschapseenheden

De analyse van de persberichten heeft acht kennisstructuren opgeleverd voor de situationele eigenschapseenheden: **economisch zwak**, **overspoeld**, **rampzalig**, **herstellend**, **politiek instabiel**, **hulpbehoevend**, **politiek corrupt** en **Europees.** Figuur 3 geeft de kennisstructuren procentueel weer. Dit werd wederom berekend op basis van het aantal eigenschapseenheden per categorie.

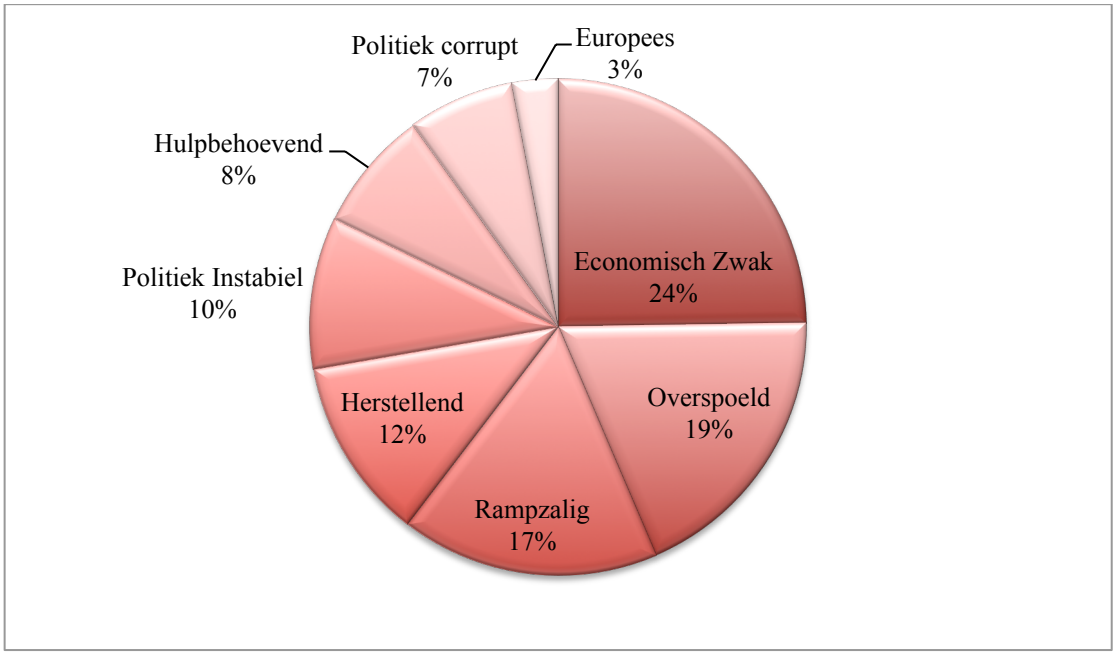

Figuur 3. Kennisstructuren situationele eigenschapseenheden

De grootste situationele kennisstructuur **economisch zwak** telt 25 eigenschapseenheden en is gericht op de economische situatie van Griekenland. Zo is Griekenland *in een flinke recessie beland* waardoor *één op de vier* van de Grieken *werkloos is* en *een kwart onder de armoedegrens leeft. De torenhoge staatsschuld* kan leiden tot *een exit uit de euro. De schuldenlast* van de Griekse staat *wordt alleen maar zwaarder* en *dreigt onhoudbaar te worden*, omdat deze *onhoudbaar hoog is* en *te*

groot is om ooit nog af te betalen. Griekenland *verkeert* dus *in de grootste financiële crisis ooit* en is hierdoor *hard getroffen.* Er wordt beweerd dat Griekenland zelfs *financieel doodziek* is. De Grieken *kampen met deflatie, een economische malaise en een vluchtelingencrisis.* Hierdoor heeft Griekenland *geen geld voor opvang* voor de vluchtelingen of *niet de middelen om deze mensen fatsoenlijk op te vangen.* De Grieken *gaan gebukt onder de financiële zorgen en de massa's vluchtelingen.* De *economische malaise* heeft ervoor gezorgd dat Griekenland *op het randje staat van totale ineenstorting.* Het woord *schuld* komt binnen deze kennisstructuur elf keer voor.

Tabel 10a. Kennisstructuur **economisch zwak (24%)** met eigenschapseenheden, situationeel

bed bad-en-broodcrisis; beland in een flinke recessie; de schuldenlast wordt alleen maar zwaarder; de voorzieningen zijn belabberd; door de financiële crisis hard getroffen; economische malaise; een exit uit de euro; een kwart leeft onder de armoedegrens; één op de vier is werkloos; financieel doodziek; gaan gebukt onder de financiële zorgen en de massa's vluchtelingen; heeft geen geld voor opvang door de economische malaise; heeft niet de middelen om deze mensen fatsoenlijk op te vangen; kampen met deflatie; kampen met een economische malaise en een vluchtelingencrisis; luidt de noodklok; nagenoeg failliet; niet langer beheersbaar; schuldenlast dreigt onhoudbaar te worden; schuld is onhoudbaar hoog (x7); schuld is te groot om ooit nog af te betalen; staat op het randje van totale ineenstorting; torenhoge staatsschuld; verkeert in de grootste financiële crisis ooit

De op een na grootste kennisstructuur **overspoeld** telt negentien eigenschapseenheden en betreft *het enorme vluchtelingenprobleem.* Griekenland *heeft in de maand juli [2015] meer overzeese vluchtelingen te verwerken gekregen dan in heel 2014; al 124.278 vluchtelingen zijn gearriveerd.* Er *arriveren* dus *elke dag recordaantallen migranten* waardoor *de infrastructuur de enorme vluchtelingenstroom niet meer aan kan.* Griekenland *staat in de frontlinie van de enorme vluchtelingencrisis*, omdat zij *kampt met de grootste toestroom van vluchtelingen in Europa.* Zij *wordt* ***overspoeld*** *door migranten* en ***overspoeld*** *door duizenden bootvluchtelingen. Vluchtelingen* ***spoelen aan*** *en vierduizend zijn gestrand.* Griekenland is dus *een toegangspoort voor een niet te tellen schare migranten,* is *verantwoordelijk voor de opbouw van bijvoorbeeld opvangkampen* en *kan de druk van nog eens duizenden straatarme immigranten niet meer aan.* Ze *zijn zichtbaar overweldigd door de stroom migranten uit Syrië,* waardoor *Syrische vluchtelingen nauwelijks kans maken op asiel.* Tot slot is Griekenland *de meest geliefde bestemming voor mensensmokkelaars.*

Tabel 10b. Kennisstructuur **overspoeld (19%)** met eigenschapseenheden, situationeel

arriveren elke dag recordaantallen migranten; de infrastructuur kan de enorme vluchtelingenstroom niet meer aan; de meest geliefde bestemming voor mensensmokkelaars, de vluchtelingencrisis dreigt steeds verder uit de hand te lopen; heeft een enorm vluchtelingenprobleem; heeft in de maand juli meer overzeese vluchtelingen te verwerken gekregen dan in heel 2014; kampt met de grootste toestroom van vluchtelingen in Europa; kan de druk van nog eens duizenden straatarme immigranten niet meer aan; kan de toestroom niet aan; staat in de frontlinie van de enorme vluchtelingencrisis; steeds zichtbaarder overweldigd door de stroom migranten uit Syrië; Syrische vluchtelingen maken nauwelijks kans op asiel; toegangspoort voor een niet te tellen schare migranten; verantwoordelijk voor de opbouw van bijvoorbeeld opvangkampen; vierduizend vluchtelingen zijn gestrand; vluchtelingen spoelen aan; worden overspoeld door duizenden bootvluchtelingen; wordt overspoeld door migranten; zijn al 124.278 vluchtelingen gearriveerd

De derde kennisstructuur **rampzalig** telt zeventien eigenschapseenheden en gaat over de toestand waarin Griekenland verkeert vanwege de economische situatie en migrantenprobleem, uitgelegd in de vorige twee kennisstructuren. Zo *zijn de omstandigheden in asielzoekerscentra* in Griekenland *veel slechter dan die in van Duitsland en Nederland.* Griekenland is *chaotisch, in wanorde* en *te zwaar getroffen. De situatie wordt steeds nijpender* en *de voorzuitzichten des te zwarter.* Griekenland *heeft* dus *nog een lange weg te gaan.* Er heerst *totale chaos* en *de omvang van het lijden* voor de Grieken *is ondraaglijk.* Er is *een slikken-of-stikkenpakket door de strot* van de Grieken *geduwd van ongekende omvang.* De Grieken *lijken haast te hebben,* want zij *hebben schoongenoeg van [de] politieke en economische malaise.* De situatie in Griekenland is *totaal beschamend* en een *tragedie.*

Tabel 10c. Kennisstructuur **rampzalig (17%)** met eigenschapseenheden, situationeel

chaotische; de omstandigheden in asielzoekerscentra zijn veel slechter dan die in van Duitsland en Nederland; de omvang van het lijden is ondraaglijk; de situatie wordt steeds nijpender; de vooruitzichten worden des te zwarter; een slikken-of-stikkenpakket door de strot geduwd van ongekende omvang; gedoe; hebben schoongenoeg van alle politieke en economische malaise; heeft nog een lange weg te gaan; in wanorde; lijken haast te hebben; noodlijdende; probleem; te zwaar getroffen; totaal beschamend; totale chaos; tragedie

De vorige drie kennisstructuren waren erg negatief van aard, maar de vierde kennisstructuur **herstellend** laat een beeld zien dat Griekenland nog te *redden* of *uit de brand [te] helpen* is. *Een faillissement is* namelijk *afgewend,* Griekenland *blijft in de eurozone* en de Grieken *hebben relatief weinig last van de immigratiegolf.* De Grieken hebben *hun houding veranderd,* zijn *goed georganiseerd* en *lijken uit de zorgen.* Griekenland is, ondanks het negatieve beeld uit de tweede kennisstructuur,

een aantrekkelijke bestemming voor vluchtelingen en andere migranten en is dus *steeds meer in trek*, omdat het *vluchtelingen in staat stelt door te reizen.*

Tabel 10d. Kennisstructuur **herstellend (12%)** met eigenschapseenheden, situationeel

blijft in de eurozone; een aantrekkelijke bestemming voor vluchtelingen en andere migranten; een faillissement is afgewend; goed georganiseerd; hebben hun houding veranderd; hebben relatief weinig last van de immigratiegolf; lijken uit de zorgen; professionaliteit; redden; steeds meer in trek; stelt vluchtelingen in staat door te reizen; uit de brand helpen

De vijfde kennisstructuur **politiek instabiel** verhoudt zicht tot de *politieke onrust* en *politieke onzekerheid* in Griekenland, vanwege de *hoog opgelopen politieke spanningen.* De Grieken zijn namelijk *fel gekant tegen de bezuinigingen* en *politiek diep verdeeld.* Griekenland lijkt *slechts een laboratrium voor bezuinigingsbeleid* te zijn en *een pleisterplaats voor rechts-extremisme.* Griekenland *zetelt een zwakke regering* die *te optimistisch* was *over de onderhandelingen over een nieuwe lening* en die uiteindelijk *ondergegaan is aan aanhoudend geruzie over harde bezuinigingen.*

Tabel 10e. Kennisstructuur **politiek instabiel (10%)** met eigenschapseenheden, situationeel

een pleisterplaats voor rechts-extremisme; fel gekant tegen de bezuinigingen; hoog opgelopen politieke spanningen; ondergegaan aan aanhoudend geruzie over harde bezuinigingen; politiek diep verdeeld; politieke onrust; politieke onzekerheid; slechts een laboratorium voor bezuinigingsbeleid; te optimistisch over de onderhandelingen over een nieuwe lening; zetelt een zwakke regering

Vanwege de *ondhoudbare situatie* waarin Griekenland *zich bevindt* en daarom *de EU om hulp vraagt,* is Griekenland **hulpbehoevend.** De zesde kennisstructuur met acht eigenschapseenheden schets het beeld dat Griekenland *de situatie niet te baas kan* en *adequate opvang nodig heeft.* Griekenland *wordt de weke onderbuik van Europa.* Ze *roept* daarom *dringend de hulp in van Europa.*

Tabel 10f. Kennisstructuur **hulpbehoevend (8%)** met eigenschapseenheden, situationeel

bevindt zich in een onhoudbare situatie; de derde redding; hebben adequate opvang nodig; kan de situatie niet te baas; roept dringend de hulp van Europa in; vragen de EU om hulp; wordt de weke onderbuik van Europa

De zevende kennisstructuur **politiek corrupt** met zeven eigenschapseenheden, beschrijft de oorzaken van de **politieke instabiliteit** in Griekenland. Griekenland *lijdt onder een cliëntelistische benadering van de politiek die alles besmet en verlamt.* De Grieken *hebben zich niet aan de afspraken gehouden* en *laten grote stekken vallen.* Griekenland *negeert al jaren ongestraft Europese asielafspraken* en *de hulpverlening*

is nog steeds schaars en slecht gecoördineerd. De politieke corruptie in Griekenland *is het grootste probleem;* ze zijn *nooit vrij van cliëntelisme.*

Tabel 10g. Kennisstructuur **politiek corrupt (7%)** met eigenschapseenheden, situationeel

de hulpverlening is nog steeds schaars en slecht gecoördineerd; de politieke corruptie is het grootste probleem; hebben zich niet aan de afspraken gehouden; laten grote steken vallen; lijdt onder een cliëntelistische benadering van de politiek die alles besmet en verlamt; negeert al jaren ongestraft Europese asielafspraken; nooit vrij van cliëntelisme

Tot slot de kleinste kennisstructuur **Europees** met drie eigenschapseenheden. Griekenland maakt deel uit van *de Europese-Unie.* De Grieken *hebben* wellicht *de eurozone in gevaarlijk vaarwater gebracht*, maar Griekenland *wil onder geen beding de eurozone uit.*

Tabel 10h. Kennisstructuur **Europees (3%)** met eigenschapseenheden, situationeel

de Europese-Unie; de meerderheid wil onder geen beding de eurozone uit; hebben de eurozone in gevaarlijk vaarwater gebracht

6. Discussie

In dit hoofdstuk geef ik antwoord op de deelvragen. Daarnaast plaats ik de resultaten in een breder perspectief door deze te koppelen aan de reeds besproken theorieën uit het contextueel en theoretisch kader.

6.1 De gevormde kennisstructuren

De eerste twee deelvragen hebben betrekking tot de gevormde kennisstructuren aan de hand van de eigenschapseenheden. De eerste deelvraag luidt:

1. Welke kennisstructuren kunnen worden gevormd aan de hand van de eigenschapseenheden met kernwoorden *Griek(en), Grieks(e) X* en *Griekenland* op basis van Nederlandse krantenartikelen verschenen van 8 augustus tot en met 8 september 2015 in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw?

De analyse van de persberichten over de Griekse financiële crisis en het vluchtelingenvraagstuk aan de hand van eigenschapseenheden heeft dertien kennisstructuren opgeleverd: twee keer **economisch zwak**, **onkundig**, **corrupt**, **ongastvrij**, **vriendelijk**, **overspoeld**, **rampzalig**, **herstellend**, **politiek instabiel**, **hulpbehoevend**, **politiek corrupt** en tot slot **Europees.** In tabel 10 zijn de kennisstructuren kwantitatief geordend, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen enerzijds niet-situationele kennisstructuren en anderzijds situationele kennisstructuren. De kennisstructuur met de meeste eigenschapseenheden staat op nummer één en de kleinste kennisstructuur staat onderaan.

Tabel 11. Niet-situationele en situationele kennisstructuren, kwantitatief geordend

Niet-situationeel	**Situationeel**
1. Onkundig (25%)	1. Economisch zwak (24,8%)
2. Corrupt (25%)	2. Overspoeld (18,8%)
3. Economisch zwak (20%)	3. Rampzalig (16,8%)
4. Ongastvrij (15%)	4. Herstellend (11,9%)
5. Vriendelijk (15%)	5. Politiek instabiel (9,9%)
	6. Hulpbehoevend (7,9%)
	7. Politiek corrupt (6,9%)
	8. Europees (3%)

Een imagologist stelt vast vanuit welk perspectief de schrijver de tekst heeft geschreven om op die manier verweven ideologieën te achterhalen (Leerssen, 2007a). Dit betreffen mentale beelden (Beller, 2007b) die aan een natie of land worden toegeschreven (Leerssen, 2007b). Het proces van beeldvorming van een hetero-image (Leerssen, 2007b) door 'mediaconsumenten' (Smelik e.a. 1999) uit zich in de gevormde kennisstructuren die door drie beoordelaars zijn vast gesteld. Deze kennisstructuren zijn gebaseerd op de actantenkennis van deze beoordelaars en zijn een indicatie van het mentale beeld van de gemiddelde Nederlandse lezer over Griekenland.

6.2 Verschillen tussen de niet-situationele en situationele kennisstructuren

De tweede deelvraag met betrekking tot de gevormde kennisstructuren luidt:

2. Hoe verschillen deze kennisstructuren, gevormd aan de hand van de eigenschapseenheden met kernwoorden *Griek(en), Grieks(e) X* en *Griekenland* op basis van Nederlandse krantenartikelen verschenen in augustus 2015 in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw, wanneer deze niet-situationeel of situationeel gebonden zijn?

Het vertrekpunt binnen een imagologisch onderzoek zijn discursieve mentale representaties gebaseerd op attributen. De gehanteerde definitie van de Algemene Nederlandse Spraakkunst (ANS, z.d.) stelt dat het attributieve eigenschapswoord een bepaalde algemeenheid hoort uit te dragen en volledig los hoort te staan van de situatie waarin deze zich bevindt. Echter, uit eerdere onderzoeken (Boruta, 2015; Woloszyn, 2017) is gebleken dat bepaalde eigenschapswoorden en –eenheden situationeel of thematisch van aard waren en niet voldeden aan dit inhoudelijk criterium. Daarnaast vertoonden enkele kennisstructuren binnen deze onderzoeken ook een thematisch of contextueel element. Binnen dit onderzoek is daarom de keuze gemaakt om een rigide onderscheid te hanteren van enerzijds *niet-situationele* eigenschapseenheden en kennisstructuren en anderzijds *situationele* eigenschapseenheden en kennisstructuren. De kennisstructuren die niet-situationeel zijn, staan los van contextuele of situationele gebeurtenissen. De situationele eigenschapseenheden en kennisstructuren daarentegen zijn in de tekst expliciet verbonden aan bepaalde contextuele of situationele gebeurtenissen en zijn middels dit inhoudelijke criterium vastgesteld.

Het is allereerst van belang om te concluderen dat de niet-situationele eigenschapseenheden vier keer minder zijn dan de situationele eigenschapseenheden. Dit heeft geleid tot minder niet-situationele kennisstructuren, namelijk maar vijf, in tegenstelling tot acht situationele kennisstructuren. Tijdens het vergelijken van de niet-situationele en situationele kennisstructuren moet hiermee rekening gehouden worden.

Om deze vraag te beantwoorden is een tabel opgesteld waarbij de kennisstructuren thematisch naast elkaar zijn gezet. Sommige kennisstructuren heten hetzelfde, zoals: **economisch zwak** en **(politiek) corrupt**. Andere heten anders, maar komen wat betreft inhoud van de eigenschapseenheden op hetzelfde neer. De namen van de kennisstructuren zijn gevormd aan de hand van vier beoordelingen. Elk individu heeft een bepaald beeld over een land, object of persoon en dit betreft een mentaal beeld (Leerssen, 2007b). Dit kan per persoon verschillen. Dit kan een reden zijn voor de verschillende benamingen van de kennisstructuren waarbij de eigenschapseenheden enigszins overeen komen.

De blauwe kennisstructuren hebben wellicht een andere naam, maar komen inhoudelijk overeen. Zo zijn Grieken **onkundig**, ze kunnen het niet alleen aan en zijn daarom dus **hulpbehoevend.** De kennisstructuren **vriendelijk** en **herstellend** hebben als enige een positieve connotatie en zijn daarom naast elkaar gezet. De tegenstrijdigheid van deze beelden kan verklaard worden door het concept 'counter-images' (Leerssen, 2007b: 343). Leerssen (2007b) stelt dat tegenovergestelde beelden elkaar niet uitsluiten en dat een land juist begrepen kan worden middels verschillende beelden.

De verschillende kennisstructuren zijn rood gekleurd. De resultaten van de vergelijking tussen niet-situationele en situationele kennisstructuren worden weergeven in tabel 12 en figuur 4:

Tabel 12. Niet-situationele en situationele kennisstructuren, thematisch geordend

Niet-situationeel	Situationeel
1. Onkundig (25%)	1. Hulpbehoevend (7,9%)
2. Corrupt (25%)	2. Politiek corrupt (6,9%)
3. Economisch zwak (20%)	3. Economisch zwak (24,8%)
4. Ongastvrij (15%)	4. Rampzalig (16,8%)
5. Vriendelijk (15%)	5. Herstellend (11,9%)
	6. Overspoeld (18,8%)
	7. Politiek instabiel (9,9%)
	8. Europees (3%)

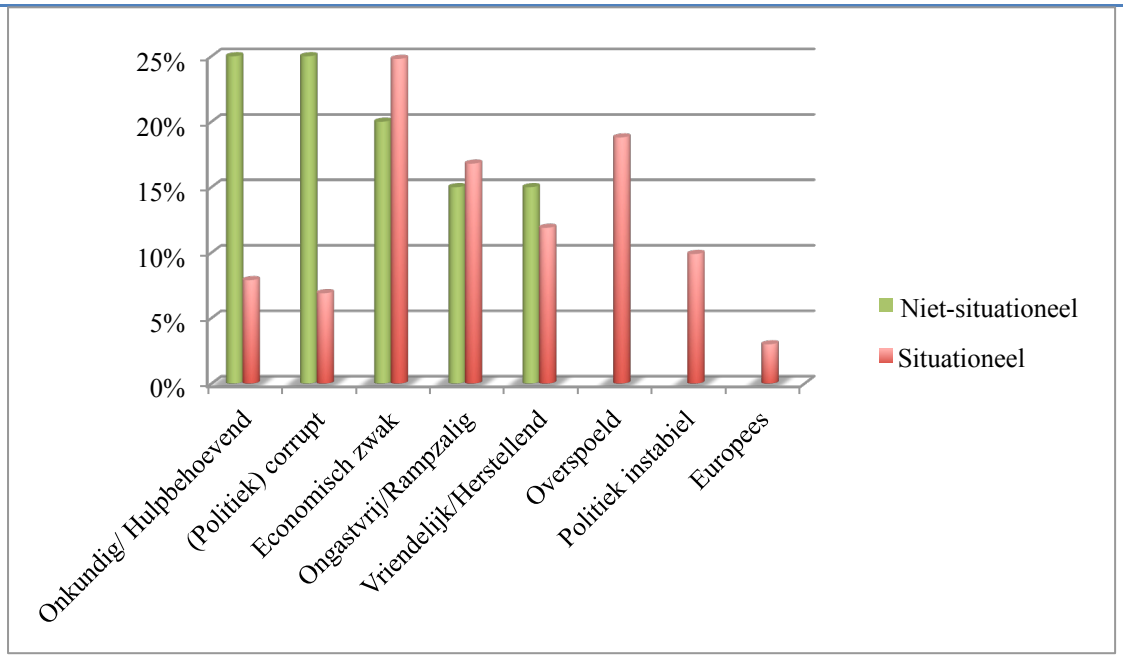

Figuur 4. Vergelijking niet-situationele en situationele kennisstructuren

Leerssen (2007b) heeft vastgesteld dat een imagologisch onderzoek altijd in het licht van een context geplaats moet worden. Dit wordt allereerst duidelijk aan de hand van de grootste niet-situationele kennisstructuur **onkundig**. Grieken worden als **onkundig** beschouwd, omdat zij incapabel zijn om op juiste wijze hun land te besturen. Ook de niet-situationele kennisstructuur **corrupt** bevestigt dit beeld. Dit kan verklaard worden aan de hand van de geschiedenis van en de heersende problematiek in Griekenland, omschreven in het contextueel kader van dit onderzoek. Het feit dat **onkundig** de grootste kennisstructuur betreft, kan verklaard worden vanuit de theorie van *framing* (Van Gorp, 2006). Om de complexe realiteit inhoudelijk te structureren, wordt middels de techniek framing een aantal aspecten uitgelicht, om op die manier een bepaald beeld neer te zetten. Het herhaaldelijk benoemen van de economische onmacht van Griekenland, verleent samenhang en betekenis aan een nieuwsbericht.

Het beeld van Griekenland als **economisch zwak** en **corrupt** uit de niet-situationele kennisstructuren kan dus verklaard worden aan de hand van de geschiedenis van Griekenland. Zo is Griekenland, sinds de toetreding tot de euro, nooit in staat geweest om haar financiële beleid op orde te hebben. Daarnaast heeft Griekenland ook gelogen over de betalingsbalans en betaalden de meeste Grieken vaak weinig tot geen belasting (Hinrichs & El Sherbini, 2016). Deze gebeurtenissen kunnen een verklaring zijn voor het beeld dat heerst over Griekenland, namelijk dat het land respectievelijk **onkundig**, **economisch zwak** en **corrupt** is.

Het algemene beeld van een **onkundig, economisch zwak** en **corrupt** Griekenland wordt wederom bevestigd in de situationele kennisstructuren, omdat deze kennisstructuren de heersende problematiek lijken te verklaren en deze beelden in het verlengden van elkaar liggen. Zo is Griekenland tegenwoordig nog steeds **economisch zwak** en **politiek instabiel**, wordt Griekenland **overspoeld** met migranten en is dus de heersende situatie in Griekenland **rampzalig.** Vanwege het feit dat Griekenland **onkundig** is in het opgevangen van de duizenden migranten die waren gearriveerd, lijken de migranten niet welkom te zijn. Dit beeld wordt bevestigd in de niet-situationele kennisstructuur **ongastvrij**. Deze gebeurtenissen en problematische situatie hebben geleid tot het algemene beeld van Grieken in de niet-situationele kennisstructuren, namelijk dat zij **onkundig**, **corrupt** en **ongastvrij** zijn. Er kan dus geconcludeerd worden dat de situationele kennisstructuren het heersende beeld uit de niet-situationele kennisstructuren verklaren. De kennisstructuur **hulpbehoevend** is een bevestiging van de opvatting van Houtkoop en Koole (2000) dat taal die gebruikt wordt in kranten mensen in staat stelt maatschappelijke problemen op te lossen. De taal is aangepast aan de behoefte van Griekenland voor hulp (Ehlich in Redder, 2008), om zodoende de maatschappij te veranderen (Houtkoop & Koole, 2000).

Hieruit concluderend kan gesteld worden dat situationele eigenschapseenheden en kennisstructuren in het verlengde liggen van het beeld dat uit niet-situationele eigenschapseenheden en kennisstructuren ontstaat. Daarbij bleken de onderliggende kennisstructuren altijd contextueel gebonden te zijn, waarbij de situationele eigenschapseenheden een intrinsiek onderdeel uitmaakten van deze kennisstructuren.

De situationele kennisstructuren blijken een additieve laag te zijn van het beeld verkregen uit de niet-situationele kennisstructuren die een bepaalde algemeenheid uitdragen. Daarnaast kunnen deze verkregen kennisstructuren opgevat worden als, wat Beller (2007b) noemt, verbale representaties van hetero-stereotypen. Het zijn immers gegeneraliseerde feiten over Griekenland waardoor de daadwerkelijke realiteit van Griekenland als minder complex kan worden opgevat voor de gemiddelde Nederlandse krantenlezer.

6.3 Vergelijking tussen het Grieks archetypisch beeld en de geformuleerde kennisstructuren

De derde deelvraag van dit onderzoek luidt:

3. Hoe verhouden de kennisstructuren over Griekenland zich in de Nederlandse krantenartikelen verschenen in augustus 2015 in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw tot het Griekse archetypisch beeld?

Het archetypisch beeld van Griekenland, omschreven in het contextueel kader van dit onderzoek, is niet statisch vanwege de ontwikkeling van de gelaagdheid van het beeld en het ondergaat veranderingen naarmate de tijd verstrijkt en wanneer bepaalde gebeurtenissen hebben plaatsgevonden. Het Griekse archetype bestaat dus uit verschillende 'counter-images' (Leerssen, 2007b: 343). Om deze reden worden zowel de niet-situationele alsmede de situationele kennisstructuren en eigenschapseenheden vergeleken met het archetypisch beeld.

Toen Griekenland in het begin van de twintigste eeuw te maken kreeg met economische tegenvallers en participeerde in verschillende Balkanoorlogen met onder andere Balkanland Turkije, veranderde het beeld van de Griek als 'verfijnd' en 'uitmuntendheid' naar 'ongeneeslijk achterlijk', 'eigenzinnig', 'onplezierig', 'fel' en 'over-patriottistisch' (Paschalidis, 2007: 167-169). Zodoende werd Griekenland als Balkanland gekarakteriseerd. Dit beeld werd ook bevestigd in de situationele kennisstructuur **corrupt** dat Grieken *lijken op Turken.*

Nadat de Grieken fel hadden gevochten tegen de nazi's tijdens de Tweede

Wereldoorlog, veranderde dit beeld wederom en kregen dezelfde karakteristieken een positieve klank. Het archetypisch beeld van Grieken dat momenteel heerst heeft betrekking tot de 'Griekse spontaniteit', een positieve karakterisering enerzijds. Anderzijds wordt de Griek ook negatief afgebeeld als 'hardnekkig', 'ongedisciplineerd' en 'verdeeld' beschouwd (Paschalidis, 2007: 169). Deze verdeling tussen positieve en negatieve karakteriseringen waaruit verschillende counter-images voortvloeien (Leerssen, 2007b) komt ook terug in zowel de niet-situationele als de situationele kennisstructuren.

Het archetypische beeld dat zich verhoudt tot negatieve karakteristieken, zoals 'hardnekkig', 'ongedisciplineerd' en 'verdeeld' komt aan bod in zowel de niet-situationele alsmede de situationele kennisstructuren. Het beeld van de 'hardnekkige' Griek (Paschalidis, 2007: 169) wordt binnen meerdere kennisstructuren bevestigd. De niet-situationele kennisstructuur **onkundig** laat de hardnekkigheid van Grieken zien aan de hand van de eigenschapseenheid dat er *diepgeworteld* (komt semantisch overeen met het woord 'hardnekkig') *verzet tegen privatiseringen* heerst. Dit heeft wellicht te maken met het feit dat de Griekse politiek *nooit vrij is van cliëntelisme* in de situationele kennisstructuur **politiek corrupt**. In diezelfde kennisstructuur blijkt de hardnekkigheid ook uit de eigenschapseenheid dat de Griekse regering *al jaren ongestraft Europese asielafspraken negeert.* Binnen de situationele kennisstructuur **rampzalig** blijkt deze hardnekkigheid uit de eigenschapseenheden dat *de situatie steeds nijpender wordt* en er *totale chaos* heerst in Griekenland. Ook in de situationele kennisstructuur **overspoeld** wordt wederom deze hardnekkigheid bevestigd met de eigenschapseenheid dat *het probleem steeds verder uit de hand dreigt te lopen.* Ook komen vele verdubbelingen voor van woorden die betrekking hebben tot stromend water, zoals *toestroom* en *overspoeld,* waaruit geconcludeerd kan worden dat dit vluchtelingenprobleem hardnekkig is en een zogenoemde 'tsunami' oplevert. Ditzelfde fenomeen vindt plaats in de kennisstructuur **economisch zwak** waarbij constant de nadruk wordt gelegd op de *torenhoge staatsschuld*. Het woord 'schuld' komt binnen deze kennisstructuur elf keer voor. Dit wijst wederom op een hardnekkig probleem door toedoen van de Grieken zelf.

Het archetypische, en wederom negatieve, beeld van de 'ongedisciplineerde' Griek (Paschalidis, 2007: 169) komt ook overeen met niet-situationele en situationele

kennisstructuren en eigenschapseenheden. Binnen de niet-situationele kennisstructuur **onkundig** blijken de Grieken ongedisciplineerd te zijn, omdat zij *lang vergaderen zonder iets te besluiten.* Deze ongedisciplineerdheid blijkt ook uit de eigenschapseenheden *bedriegen* en *liegen* binnen de niet-situationele kennisstructuur **corrupt.** In de situationele kennisstructuur **economisch zwak** kan de eigenschapseenheid *economische malaise* te wijten zijn aan de ongedisciplineerdheid van Grieken. Griekenland wordt namelijk als *chaotisch* beschouwd en is *in wanorde* in de kennisstructuur **rampzalig**. Deze ongedisciplineerdheid blijkt ook uit dat Griekenland *een zwakke regering zetelt* en *de situatie niet te baas kan*, respectievelijk in **politiek instabiel** en **hulpbehoevend**. Tot slot laten de drie eigenschapseenheden uit de situationele kennisstructuur **politiek corrupt** wederom een beeld zien van een 'ongedisciplineerd' Griekenland, omdat *de hulpverlening nog steeds schaars en slecht gecoördineerd is.* Daarbij *hebben* Grieken *zich niet aan de afspraken gehouden* en *laten* zij *grote steken vallen.*

Het archetypisch beeld van een 'verdeeld' Griekenland (Paschalidis, 2007: 169) blijkt voornamelijk uit de situationele kennisstructuur **politiek instabiel**. Griekenland is namelijk *politiek diep verdeeld* vanwege de *hoog opgelopen politieke spanningen* en *politieke onrust.* Uiteindelijk is Griekenland door deze verdeeldheid *ondergegaan aan aanhoudend geruzie over harde bezuinigingen.* Wellicht heeft dit te maken met het feit dat Grieken *lang vergaderen zonder iets te besluiten*, een eigenschapseenheid uit de niet-situationele kennisstructuur **onkundig.** Tot slot is deze verdeeldheid ook aanwezig binnen de Griekse bevolking. Zo *leeft een kwart onder de armoedegrens* en *is één op de vier* Grieken *werkloos.*

Het positieve archetypisch beeld van de 'spontane' Griek komt overeen met de niet-situationele kennisstructuur **vriendelijk**. In deze kennisstructuur komen eigenschapseenheden aan bod die betrekking hebben tot de spontaniteit van Grieken. Grieken *beginnen* namelijk *gesprekken op straat* en *groeten iedereen*. Het feit dat zowel positieve als negatieve karakteriseringen aanwezig zijn binnen het archetypisch beeld alsmede binnen de niet-situationele en situationele kennisstructuren, duidt op de gelaagdheid van het beeld. De ontwikkeling die het beeld ondergaat, bevestigt de notie van counter-images, namelijk dat beelden niet-statisch zijn en uit meerdere

lagen kunnen bestaan. Tot slot verklaart het begrip 'imageme' (Leerssen, 2007b: 343) dit fenomeen van complexiteit en gelaagdheid waaruit dit verkregen beeld bestaat en kan als verklaring dienen voor het feit dat deze tegenstrijdige beelden naast elkaar kunnen bestaan.

7. Conclusie

In dit afsluitende hoofdstuk geef ik allereerst antwoord op de hoofvraag. Vervolgens bespreek ik de beperkingen van dit onderzoek en formuleer ik eventuele adviezen voor een vervolgonderzoek.

7.1 Het beeld van Griekenland in Nederlandse krantenartikelen

Welk beeld van Griekenland komt naar voren in Nederlandse krantenartikelen die in augustus 2015 zijn verschenen in De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw?

De analyse van de krantenartikelen uit De Telegraaf, Het Algemeen Dagblad, De Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw heeft geleid tot het beeld van een **onkundig, corrupt, economisch zwak, ongastvrij**, maar toch **vriendelijk** Griekenland, verkregen middels de traditionele methode van de functionele pragmatiek aan de hand van de niet-situationele kennisstructuren. Uit paragraaf 6.2 is gebleken dat dit algemene, mentale hetero-beeld van Griekenland verklaard kan worden door de situationele-kennisstructuren. Beide beelden liggen namelijk in het verlengde van elkaar. Dit fenomeen wordt geïllustreerd aan de hand van de volgende onderstreepte situationele kennisstructuren en dient als verklaring waarom het beeld van een **onkundig** en **economisch zwak** Griekenland bestaat:

Vanwege een toenmalig naderend faillissement van Europees en politiek instabiel Griekenland, hadden de Europese lidstaten en de hiervoor ingeroepen noodfondsen besloten om drie pakketten aan leningen te verstrekken aan Griekenland (Rijksoverheid, 2018). Griekenland kon het niet zelf oplossen en was dus hulpbehoevend. Tegenwoordig maakt Griekenland geen gebruik meer van dit programma en is een faillissement afgewend. Deze situatie heeft zich geuit in de situationele kennisstructuur herstellend. Ondanks *de torenhoge staatsschuld*, lijkt de hoop aanwezig te zijn dat het land er bovenop komt.

Het archetypische beeld van de 'spontane' Griek komt overeen met het beeld verkregen uit de niet-situationele kennisstructuur **vriendelijk,** waarbij de eigenschapseenheid *iedereen begroet op straat* deze spontaniteit omvat. Het

onderscheid tussen enerzijds een positief beeld; **vriendelijk** en **herstellend**, en anderzijds een negatief beeld; **corrupt** en **onkundig**, komt ook overeen met het onderscheid die te vinden is in het Grieks archetypisch beeld. Zo worden Grieken over het algemeen als 'spontaan' beschouwd, maar zijn zij ook 'ongedisciplineerd' (Paschalidis, 2007). Dit bevestigt de notie van 'counter-images' (Leerssen, 2007b), namelijk dat tegenstrijdige beelden naast elkaar kunnen bestaan, evenals het Griekse archetype en het nieuw verkregen beeld, en dat deze elkaar dus niet uitsluiten.

Bij een dergelijk imagologisch onderzoek wordt dus gekeken naar representaties van het mentale beeld van een natie of land in teksten en hoe dit proces van beeldvorming plaatsvindt. Dit beeld betreft morele waarden over een land of volk (Leerssen, 2007a; Leerssen, 2007b), zoals de **corrupte** Griek of een **onkundig** Griekenland. Binnen dit onderzoek is geen onderscheid gemaakt tussen de concepten land, natie, volk en staat, omdat dit in de krantenartikelen ook niet werd gehanteerd. De gevonden eigenschapseenheden uit de kranten verhouden zich tot zowel de Griekse staat, als het land en het volk. De niet-situationele kennisstructuur **economisch zwak** verwijst naar de economische situatie van het land Griekenland. De niet-situationele kennisstructuur **ongastvrij** duidt op de persoonlijkheid van Grieken als volk. Daarbij zijn naties geen statische entiteiten, omdat deze afhankelijk zijn van en gecreëerd zijn door mensen (Harari, 2017a), het zijn 'ingebeelde gemeenschappen' (Anderson, 2006). De nationale identiteit Griek of Nederlander bestaat enkel vanwege de 'intersubjectieve realiteit' (Harari, 2017b), en het verlangen dat een bepaalde groep mensen hoort bij een staat; Griekenland of Nederland (Leerssen, 2007b). Wij Nederlanders horen bij Nederland en jullie Grieken niet.

In dit onderzoek naar berichtgeving in Nederlandse dagbladen, was de eigen nationale identiteit, de Zelf (Said, 1978; Anderson, 2006; Corbey, 2007), de Nederlander. De identiteit en het beeld van de Ander was de Griek. Verschillende facetten van beide identiteiten kunnen bevestigd worden middels het proces *othering* (Said, 1978; Corbey, 2007; Holliday, Hyde & Kullman, 2010; Kapucscinski, 2010; Gabriel, 2012). Dit houdt in dat het beeld van de Nederlandse Zelf wordt bevestigd door het dichotomische beeld of de binaire oppositie van de *vreemde* Andere Griek (Said, 1978). Vaak wordt de Ander negatief afgebeeld, wat als verklaring kan dienen voor

de beelden met een negatieve connotatie, zoals een **economisch zwak, onkundig, corrupt, politiek instabiel** en **ongastvrij** Griekenland**.** Op deze manier wordt het auto-image (Leerssen, 2007b), het mentale beeld dat Nederland over zichzelf heeft bevestigd, namelijk dat zij over het algemeen politiek stabiel is en haar financiële beleid op orde heeft. Vanwege deze 'otherization' (Holiday, Hyde & Kullman, 2010) klinkt vaak de vraag: 'Waarom moeten wij (Nederlanders) de Grieken (zij) helpen?'.

Hieruit concluderend kan allereerst gesteld worden dat het beeld, verkregen vanuit zowel de situationele alsmede de niet-situationele eigenschapseenheden en kennisstructuren, contextueel gebonden is. Dit kan wellicht te maken hebben met het aanvankelijk thematische onderscheid van de twee corpora, de financiële crisis en het vluchtelingenvraagstuk. Ten tweede is de gelaagdheid van het verkregen beeld en de tegenstrijdigheden waaruit het beeld bestaat, een bevestiging van de theorie over 'counter-images', over de complexiteit van het 'imageme' (Leerssen, 2007b) en het proces van beeldvorming in het algemeen. Deze gelaagdheid van het beeld kan ook verklaard worden vanuit de theorie van Top (2001), namelijk dat beeldvorming uit meerdere elementen ontstaat. Enerzijds vertrekt het proces van beeldvorming vanuit een statische connotatie; het beeld zoals dat bestaat, wat vergeleken kan worden met het Griekse archetype. Anderzijds wordt het proces beïnvloed door actieve connotatie; het meenemen van eerdere ervaringen over desbetreffend beeld in de uiteindelijke betekenistoekenning van het beeld.

De weerspiegeling van de mate van verspreiding van deze beeldvorming kan worden uitgedrukt in het aantal oplagen van de Telegraaf, het Algemeen Dagblad, de Volkskrant, het NRC Handelsblad en de Trouw, en bedraagt 1.139.382 stuks.

7.2 Beperkingen

Er bestaan een aantal factoren die van invloed kunnen zijn geweest op het verkregen beeld binnen dit imagologische onderzoek.

Allereerst was de beschikbare tijd voor dit onderzoek onvoldoende om alle landelijke dagbladen te kunnen analyseren wat tot een completer beeld had kunnen leiden van de beeldvorming van Griekenland dat wordt uitgedragen in Nederlandse persberichten. Ten tweede is in het vierde filter enkel gekeken naar artikelen die gingen over het

economische of vluchtelingendebat in Griekenland. Ik heb de twee corpora niet gescheiden behandeld, omdat het geringe aantal eigenschapseenheden niet was voorzien. Dit thematische onderscheid is wellicht van invloed geweest op de situationele kennisstructuren. Indien ik dit onderscheid wel had gehanteerd, was wellicht een ander beeld ontstaan en had ik meer kunnen zeggen over de rol van situationele eigenschapseenheden in beeldvorming. Daarbij had het gebruik van alle verschenen artikelen in de aangegeven tijdsperiode wellicht geleid tot een completere representatie van het mentale heterobeeld van Griekenland.

Tot slot wijkt het rigide onderscheid tussen niet-situationele en situationele eigenschapseenheden af van de traditionele benadering van de functionele pragmatiek. Zodoende werden de eigenschapseenheden niet enkel grammaticaal vastgesteld, maar moesten deze ook voldoen aan een bepaald inhoudelijk criterium. Dit kan de mate van subjectiviteit van dit onderzoek hebben beïnvloed.

7.3 Vervolgonderzoek

Om vast te stellen of het strikte onderscheid tussen niet-situationele en situationele eigenschapseenheden een zinvolle methodiek is binnen de functionele pragmatiek om zodoende het proces van beeldvorming in kaart te brengen, is het zaak dat in de toekomst meer onderzoeken zich richten op dit onderscheid. Daarbij is het van belang dat het corpus thematisch onafhankelijk is, in tegenstelling tot dit onderzoek. Alleen dan kan vastgesteld worden of het verkregen beeld binnen dit onderzoek gevalideerd is. Dit onderscheid heeft wellicht niet geleid tot een absoluut kernbeeld, maar kan als verklaring gelden voor de gelaagdheid van het verkregen beeld. Hierbij is de veronderstelling dat het niet van belang is welke (nationale) identiteit wordt onderzocht, alsmede het soort krant of de tijdsperiode.

Voor een uitgebreider beeld van de Griekse identiteit gerepresenteerd in kranten is het mogelijk om voor vervolg onderzoek ook andere imagologische methodieken te hanteren, zoals de kritische discourse analyse. Een eventuele combinatie van beide, kan wellicht tot een nog completer beeld leiden. Het behandelen van alle dagbladen is daarbij dan ook een vereiste.

Bibliografie

ANS (z.d.). *Betekeniscategorieën van adjectieven*. Verkregen op 29 augustus 2018 van http://ans.ruhosting.nl/e-ans/06/02/01/body.html.

Beller, M., & Leerssen, J. (2007). *Imagology: The cultural construction and literary representation of national characters.* Amsterdam/New York: Rodopi. 226-229.

Beller, M. (2007a). 'Perception, image, imagology'. In: M. Beller, & J. Leerssen, *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters.* Amsterdam/New York: Rodopi. 4-14.

Beller, M. (2007b). 'Stereotype'. In: M. Beller & J. Leerssen, *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters.* Amsterdam/New York: Rodopi. 429-433.

van den Berg, I. (2009). *Een onderzoek naar beeldvorming over Nederland en Nederlanders in Argentijnse dagbladen voor en na het huwelijk tussen Willem-Alexander en Máxima Zorreguieta*. Utrecht: Universiteit Utrecht (Masterscriptie).

Boruta, D. (2015). *"En toch is Polen niet verloren..." Beeldvorming over Polen in Nederlandse krantenartikelen rond de verkiezing van Wałęsa tot president van Polen en de benoeming van Tusk tot voorzitter van de Europese Raad.* Utrecht: Universiteit Utrecht (Masterscriptie).

Clogg, R. (2013). *A concise history of Greece*. Cambridge: Cambridge University Press.

Corbey, R. (2007). 'Anthropology'. In: M. Beller & J. Leerssen, *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters.* Amsterdam/New York: Rodopi. 263-266.

Dimou, N. (2013). *On the unhappiness of being Greek.* Washington: Zero Books.

Downs, A. (1972). Up and down with ecology: The "issue-attention cycle". In: T. Miyakawa, *The Science of Public Policy: Essential Readings in Policy Science*, Londen/New York: Routledge. 512-518.

Ehlich, K., & Rehbein, J. (1986). *Muster und Institution: Untersuchungen zur schulischen Kommunikation*. Tübingen: Gunter Narr.

Ehlich, K., Rehbein, J., & Ten Thije, J.D. (ed.) (1993). *Kennis, taal en handelen*. Assen: Van Gorcum.

Europa Nu. (z.d.). *Europese aanpak vluchtelingen.* Verkregen op 13 juli 2018 van https://www.europa-nu.nl/id/vhcmelu5xgfm/europese_aanpak_vluchtelingen_crisis?ksel=n3.

El Farissi, N. (2008). *De beeldvorming van Nederland en Nederlanders in binnen- en buitenlandse dagbladen vanaf 2002-2006.* Utrecht: Universiteit Utrecht (Masterscriptie).

Gabriel, Y. (2012). *The Other and Othering - A short introduction.* Verkregen op 28 maart 2018 van http://www.yiannisgabriel.com/2012/09/the-other-and-othering-short.html.

van Gorp, B. (2006). *Framing asiel: Indringers en slachtoffers in de pers.* Leuven: Acco.

Guild, E., Costello, C., Garlick, M., & Moreno-Lax, V. (2015, september). *The 2015 Refugee Crisis in the European Union.* (CEPS Policy Brief, No. 332). Verkregen op 18 juli 2018 van https://www.ceps.eu/system/files/CEPS%20PB332%20Refugee%20Crisis%20in%20EU_0.pdf.

Haldon, J. (2002). *Warfare, State And Society In The Byzantine World 560-1204*. Londen/New York: Routledge.

Hall, C. M. (2002). *Travel safety, terrorism and the media: the significance of the issue-attention cycle*. Current Issues of Tourism, Vol. 5, Iss. 5.

Harari, Y.N. (2017a). *Sapiens: A brief history of humankind*. Londen: Vintage.

Harari, Y.N. (2017b). *Homo Deus: A brief history of tomorrow.* Londen: Harvill Secker.

Hinrichs, J., & El Sherbini, S. (2016). *De Griekse crisis. Een land op zoek naar zijn plaats in Europa.* Amsterdam: Amsterdam University Press.

Hooiveld, A. (2016*). Europese identiteit in het discours over vluchtelingen*: Een analyse van de representatie van een Europese identiteit in het discours over vluchtelingen in Nederlandse krantenartikelen van 1999 en 2015. Utrecht: Universiteit Utrecht (Masterscriptie).

Houtkoop, H., & Koole, T. (2000). 'Functionele pragmatiek'. In: H. Houtkoop & T. Koole, *Taal in actie: hoe mensen communiceren met taal*. Bussum: Coutinho. 129-144.

Kaldellis, A. (2008). *Hellenism in Byzantium: the transformations of Greek identity and the reception of the classical tradition*. Cambridge University Press.

Kapucscinski, R. (2006). *The Other.* London/New York: Verso.

Kazantzakis, N. (1969). *Zorba the Greek*. New York: Simon and Schuster.

Koliopoulos, J.S., & Veremis, T.M. (2009). *Modern Greece: A history since 1821*. Chichester: John Wiley & Sons.

Langelaar, S. (2009). *Nederland in beweging? Categoriseringen m.b.t. Nederland en Nederlanders in binnen- en buitenlandse kranten vanaf de moord op Pim Fortuyn*. Utrecht: Universiteit Utrecht (Masterscriptie).

Leerssen, J. (2007a). 'Imagology: History and method'. In: M. Beller & J. Leerssen (ed.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters*. Amsterdam/New York. 18-32.

Leerssen, J. (2007b). 'Image'. In: M. Beller & J. Leerssen (ed.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters.* Amsterdam/New York. 342-345.

Leerssen, J. (2015). *Nationalisme.* Amsterdam: Amsterdam University Press.

Lexis Nexis Academic. (2018). *Lexis Nexis Academic.* Verkregen op 8 februari 2018 van https://www.lexisnexis.nl.

Lukacs, G. (2011). *1956: Climax zonder succes; 1989-90: Anticlimax met succes. Beeldvorming over Hongarije en de Hongaren in Nederlandse kranten tijdens de Opstand van 1956 en de systeemverandering van 1989-90*. Utrecht: Universiteit Utrecht (Masterscriptie).

Manolopoulos, J. (2011). *Greece's 'odious' debt: The looting of the Hellenic republic by the Euro, the political elite and the investment community.* Portsmouth: Anthem Press.

Opstandige parlementariërs stappen uit Syriza. (2015, 21 augustus). Verkregen op 13 juli 2018 van https://www.trouw.nl/home/opstandige-parlementariers-stappen-uit-syriza~a2fa229a/.

Paschalidis, G. (2007) 'Greeks'. In: M. Beller & J. Leerssen (ed.), *Imagology. The cultural construction and literary representation of national characters*. Amsterdam/New York. 166-170.

Redder, A. (2008). 'Functional Pragmatics'. In: G. Antos & E. Ventola (ed.), *Handbook of Interpersonal Communication. Series Handbooks of Applied Linguistics.* Berlin: Mouton de Gruyter. 133-178.

Rijksoverheid. (2018). *Financiële steun Griekenland.* Verkregen op 13 juli 2018 van https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/kredietcrisis/financiele-steun-aan-noodlijdende-landen-in-europa/financiele-steun-griekenland.

Said, E.W. (1978). *Orientalism*. New York: Pantheon Books.

Scheufele, D.A., & Tewksbury, D. (2006). 'Framing, Agenda Setting, and Priming: The Evolution of Three Media Effect Models'. In: *Journal of Communication,* 57(1), 9-20.

Smelik, A., Buikema, R., & Meijer, M. (1999). *Effectief beeldvormen: Theorie, analyse en praktijk van beeldvormingsprocessen*. Assen: van Gorcum.

Spencer-Oatey, H., & Franklin, P. (2009). *Intercultural interaction: A multidisciplinary approach to intercultural communication*. Hampshire: Springer.

SVDJ: Stimuleringsfonds voor de Journalistiek (2017). *Oplage 2016: Telegraaf grote verliezer, Trouw en FD bijna stabiel.* Geraadpleegd op 29 augustus 2018 van: https://www.svdj.nl/de-stand-van-de-nieuwsmedia/oplage-2016-telegraaf-grote- verliezer-trouw-en-fd-bijna-stabiel/.

Teissier, C. (2014). *Over de inhuldiging van Beatrix in 1980 en Willem Alexander in 2013. Een onderzoek naar beeldvorming van Nederland en Nederlanders in binnen- en buitenlandse pers*. Masterscriptie. Utrecht: Universiteit Utrecht.

Ten Thije, J.D. (2003). De talige markering van gemeenschappelijke voorkennis. Een analyse van biografische interviews over Trabant-ervaringen. In: Koole, T., & Nortier, J. (red.), *Artikelen van de vierde Sociolinguïstische Conferentie*, 431 – 445. Delft: Eburon.

Top, B. (2001) Van stigma naar veelzijdigheid. In: Harchaoui, S. en Huinder, C. (red.). *Stigma: Marokkaan! Over afstoten en insluiten van een ingebeelde*

bevolkingsgroep. Utrecht: FORUM, Instituut voor multiculturele ontwikkeling.

Vreugdenhil, B. (z.d.). *Oneerlijke Grieken in Europees Griekenland. Griekenland, de eurocrisis en Othering. Een inhoudsanalyse van de beeldvorming van Griekenland in dagbladen*. Utrecht: Universiteit Utrecht (Masterscriptie).

Woloszyn, P.A. (2017). *Polen zijn ook maar mensen. Een onderzoek naar het beeld van Polen in Nederlandse krantenartikelen rondom de toetreding van Polen tot de Schengenruimte in 2007 en de lancering van het PVV-meldpunt in 2012*. Utrecht: Universiteit Utrecht (Masterscriptie).

Zwick, J., et al. (2003). *My big fat Greek wedding*. New York: HBO Home Video.